

Polder Oosterwolde - weide- en moerasvogels

1958 - 2023

EENDENKOOI
VAN GEBR. P. EEN, J.
VD WETERING & A.
KORENBERG MET RECHT
VAN APPALING OP 1506
METER GEREKEND UIT HET
MIDDEN DER KOOI

Colofon

Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe

Secretariaat: Dik Bos

Email: secretaris@vbwnoordveluwe.nl

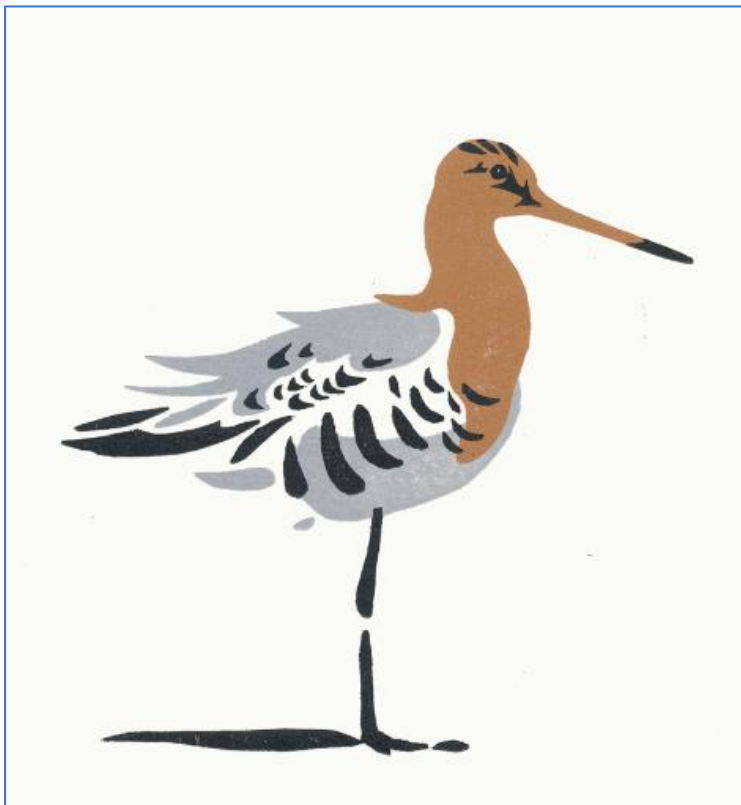
Samenstelling verslag:

Adrie Hottinga

a.hottinga@planet.nl

foto's:

- Internet
- Matthijs Bootsma, Gerjan Petter en Gerrit Jan van Dijk: KNNV vwg Epe-Heerde
- Adrie de Groot
- Adrie Hottinga – VBW Noord-Veluwe en KNNV vwg Epe-Heerde
- Benno van den Hoek en Wim Weenink – VBW Noord-Veluwe
- Afbeeldingen: archief Staatsbosbeheer

Verslag is beschikbaar via de website van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe en de KNNV afdeling Epe-Heerde

Polder Oosterwolde – weide- en moerasvogels 1958 - 2023

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
1.1	Afbakening analyse weidevogels Oosterwolde	5
2.	Rapport voor de Ruilverkaveling Oosterwolde	5
3.	Weidevogelonderzoek	7
3.1	Afbakening en vraagstelling	8
3.2	Werkwijze analyse weidevogels	8
4.	Waterhuishouding	9
5.	Van terreincondities naar doelrealisatie	10
6.	Historische informatie broedvogels	11
6.2	E. Bos – vogelwachter bij de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels (notitie 1952).....	11
6.2	Sjoerd Braaksma – faunamedewerker Staatsbosbeheer (notitie 1956)	12
6.3	Arnoud van den Berg. Vogelwachter bij Staatsbosbeheer. 1958.....	12
6.4	Ton van Gent – reservatsbewaker en Bert Hanekamp – districtsambtenaar resp. beiden werkzaam bij Staatsbosbeheer. 1969.	14
6.5	Overzicht van de weidevogelstand in de Eempolders, de polder Arkemheen en de polder Oosterwolde in 1980.	16
6.6	Jan Lok- vrijwilliger – broedvogelkarteringen 1993-2003	17
6.7	Symen Deuzeman Broedvogels van de polder Oosterwolde	17
6.8	Van der Goes en Groot. Broedvogels van Polder Arkemheen en Oosterwolde. 2017, 2020.	17
6.9	Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe.	17
7.	Bufferzone- de 300 bunder.....	17
8.	Overige reservatsgebieden in de polder Oosterwolde	19
8.1	Riethaere (Boksstouwe)	19
8.2	Verlengde Riethaere.....	21
8.3	Kleine Woldweg.....	22
8.4	Oeverlanden Drontermeer.....	23
8.5	Eendenkooi Oosterwolde	24
9.	Kemphanen en hennen in de polder Oosterwolde	25
9.1	Baltsplaatsen	26
10.	Velduil.....	28
11.	Analyse weidevogels reservaat Oosterwolde	28
12.1	Interne kwaliteitsbeoordeling Staatsbosbeheer 2010 – Avifauna	31
12.1	Verbeterpunten.....	32
12.2	Natte verruiging.....	34

13	Aanvalsplan Grutto	35
14	Stichting De Vier Merken.....	35
15	Epiloog	36
16	Bronnen	38

1. Inleiding

In 1994 is een ruilverkaveling in de polder Oosterwolde afgerond. Deze ruilverkaveling heeft evenals vele ruilverkavelingen in Nederland een enorme impact gehad op het landschap en de ecologie in de polder Oosterwolde. Vooruitlopend op deze ruilverkaveling is in 1968 het nieuwe

gemaal De Wenden gerealiseerd en door het nieuwe bemalingsregiem is de (grond)waterstand in de polder ingrijpend gewijzigd. Voor de ruilverkaveling zijn veel notities en rapporten gepubliceerd over de vermaardheid van het weidevogelgebied en de aanwezigheid van veel kritische weidevogelsoorten. Alle adviezen van veel commissies ten spijt: het heeft er uiteindelijk niet toe geleid dat de adviezen voor een weidevogelreservaat van formaat (500 ha) is gerealiseerd! Politieke besluitvorming en bestuurlijke onwil bij de agrarische omgeving. Een gemiste kans, of toch toekomstperspectieven voor de weidevogels?

In de polder Oosterwolde ligt nu het weidevogelreservaat Oosterwolde in eigendom en beheer van Staatsbosbeheer met een geringe oppervlakte van 250 ha. Sinds de vijftiger jaren heeft verwerving van gronden plaatsgevonden en in 1994 is in het kader van de ruilverkaveling Oosterwolde de inrichting van het reservaat afgerond. Het huidige reservaat bestaat uit drie delen: het weidevogelreservaat tussen de Zomerdijk en de Grote Woldweg met een oppervlakte van (208 ha), Riethaere (13,5 ha), de Verlengde Riethaere (6,8 ha) tussen Grote en Kleine Woldweg en het reservaat Kleine Woldweg (24,4 ha) gelegen tussen de Kleine Woldweg en de Gelderse gracht. Tussen de Zomerdijk en het Drontermeer zijn een aantal rietpercelen ook in eigendom en beheer bij Staatsbosbeheer. De eerste percelen werden door Staatsbosbeheer omstreeks 1958 aangekocht. Tot 1972 werden in Oosterwolde door Staatsbosbeheer geen beperkende maatregelen aan de pachters van de gronden in dit gebied opgelegd. Dat was ook niet nodig, aangezien het waterpeil van dien aard was, dat de veldkavels tot laat in het voorjaar nat waren en alleen voor hooibouw geschikt waren. De waterhuishouding van de polder geschiedde voor 1968 door middel van een stoomgemaal dat het water in het IJsselmeer en later in het Drontermeer uitsloeg. Tot aan de vijftiger jaren waren

de sloten van geringe omvang en duurde het vooral in de herfst en in de winter vele dagen tot soms meer dan een week voordat de gewenste drooglegging van 35 cm – 40 cm – maaiveld bereikt werd. Door de verbreding en verondieping van de sloten en de ingebruikname van het nieuwe vijnzelgemaal in 1968 werden de mogelijkheden geschapen voor een intensivering van de landbouw in Oosterwolde.

In het centrum van het weidevogelreservaat ligt een particuliere eendenkooi van de Gebr. van de Wetering en A. Korenberg met kooirecht en een afpalingsrecht van 1506 meter tot in Oostelijk Flevoland. De eendenkooi behoort tot het Overijssels type met twee vangplassen en acht vangpijpen. Voor de inpoldering van Oostelijk Flevoland werden in deze eendenkooi veel wintertalingen gevangen en in Amsterdam verkocht als delicatessen. Tegenwoordig vindt alleen nog vangst plaats van wilde eenden. De vangst is erg afhankelijk van de trek van wilde eenden via de randmeren. Het aanwezige eeuwenoude recht heeft tot gevolg dat het weidevogelreservaat in een groot rustgebied ligt van 700 ha, wat zeer gunstig is voor weidevogels en overwinterende ganzen en smienten en in het recente verleden als overwinteringsgebied voor kleine zwanen.

1.1 Afbakening analyse weidevogels Oosterwolde

In dit verslag worden alle eigendommen, behalve het rietveld bij Elburg in een analyse van de weide- en moerasvogels beschreven. Tevens is ook een analyse gemaakt van de bufferzone van 300 ha ten zuiden van het huidige weidevogelreservaat. Tevens is nog enige aandacht besteed aan de broedvogels van de eendenkooi Oosterwolde. Bij de gepresenteerde aantallen van territoria/broedvogels moet wel bedacht worden, dat in al die jaren van 1958 verschillende inventarisatoren geïnventariseerd hebben. In de vijftiger- en zestiger jaren werden proefvlakjes gekarteerd en vervolgens vond een berekening plaats naar de totale oppervlakte van het weidevogelreservaat. Op zich werd deze methode in die jaren vaker gebruikt. In dit verslag gaat het vooral om de trends in een lange reeks van verzamelde gegevens.

2. Rapport voor de Ruilverkaveling Oosterwolde

Voorafgaand aan de opdracht voor een ruilverkaveling werd er door de Natuurwetenschappelijke Commissie in samenspraak met het Consulentenschap Natuurbehoud van Staatsbosbeheer een advies opgesteld.

Samenvatting: Het onderhavige gebied is een cultuurlandschap, dat door zijn onderlinge verwevenheid van natuurwetenschappelijke, landschappelijke en cultuurhistorische waarden en zijn gaafheid van zeer Grote waarde is. Bij de selectie van waardevolle "cultuurlandschappen" door de zogenaamde "Bolwerkgroep" in het kader van de voorbereiding van de Derde Nota over de Ruimtelijke Ordening in Nederland is het gebied dan ook als "Bijzonder Landschap" gekwalificeerd.

Polder Oosterwolde.

Voor de handhaving van de veelzijdige betekenis van de polder Oosterwolde als weidelandschap dient in een oppervlakte van tenminste 500 ha een extensief agrarisch beheer te worden gevoerd, waarbij het behoud en het herstel van landschappelijke en natuurwetenschappelijke waarden uitgangspunten dienen te zijn. Deze oppervlakte dient de laagstgelegen gronden te omvatten, alsmede de eendenkooi, de beide ganzenpleisterplaatsen, de kemphanenbaltsplaatsen en de schrale veengraslandjes. Het gebied dient een aaneengesloten geheel te vormen waarbinnen een eigen waterhuishouding kan worden gevoerd. De graslanden moeten bij voorkeur als onbemest hooiland of als onbemest hooiland met nabeweiding worden gebruikt. Het is duidelijk dat de graslandbewerkingen buiten de broedtijd dienen plaats te vinden. Ook buiten deze oppervlakte van

500 ha moet in de Polder Oosterwolde rekening worden gehouden met de landschappelijke, cultuurhistorische en natuurwetenschappelijke kwaliteiten van het gebied. Het bouwen van boerderijen aan de randen van het te sparen gebied alsmede het aanleggen van wegen in of aan de randen van het gebied moet worden vermeden. Ook is het, om wille van de rust, niet wenselijk om tussen de ganzenpleisterplaats en het Veluwerandmeer boerderijen te plaatsen. Uit cultuurhistorische overwegingen dienen de terpen te worden behouden en zal ook de perceelstruktuur zoveel mogelijk worden gehandhaafd. Het verdient nadrukkelijk aanbeveling bij het situeren van eventuele nieuwe boerderijen zo Groot mogelijke open ruimten te handhaven. Het aanbrengen van beplantingen is ongewenst, afgezien van erfbeplantingen. De doorbraakkolken zouden als natuurgebied moeten worden beheerd

In het rapport voor de ruilvervaling Oosterwolde wordt een overzicht gegeven van de agrarische bedrijfssituatie, landschap, natuurwetenschappelijke aspecten, recreatie en de noodzaak voor de verkaveling. Interessant is de informatie over de verkavelingstoestand. Zowel de polder Oldebroek als de polder Oosterwolde worden gekenmerkt door een strokenverkaveling. In de polder Oldebroek hebben deze stroken een diepte (lengte) van circa 1250 meter en in de polder Oosterwolde is de diepte (lengte) zelfs tot circa 3000 meter; de breedte van de kavels varieert (van) 50 meter tot 60 meter. Ten tijde van de voorbereiding van de ruilverkaveling werd ongeveer 90 procent als veldkavel gebruikt. Zowel de afstand van de boerderijen naar de veldkavels en ook nog eens de lengte van deze kavels hebben voor de ruilverkaveling voor een vrij extensief landbouwkundig gebruik gezorgd wat zich manifesteerde in een weidevogelgebied met hoge aantallen broedende steltlopers en interessante andere in weiland broedende vogelsoorten. In de inleiding is reeds vermeld dat het advies van de natuurwetenschappelijke commissie niet is overgenomen en dat we nu te maken hebben met een “weidevogeleiland” in een open polder met veel weidevogelpotenties! In het kader van beleidsambities voor extensivering van de landbouw biedt de polder Oosterwolde veel mogelijkheden.

Voor de handhaving van de veelzijdige betekenis van de polder Oosterwolde als weidelandschap dient in een oppervlakte van tenminste 500 ha een extensief agrarisch beheer te worden gevoerd, aldus advies van de NWC!

3. Weidevogelonderzoek

Gedurende de vijftiger en zestiger jaren was Oosterwolde bij ornithologen in Nederland bekend, vanwege de hoge aantallen broedende grutto's, kemphennen en ook broedende velduilen. Van de bekende vogelwachters en ornithologen en beheerders van Staatsbosbeheer zijn nog verslagen aanwezig die een boeiende indruk geven van de voormalige vogelrijkdom van de polder Oosterwolde. Vanaf eind jaren vijftig zijn de polders in Flevoland aangelegd door de Directie Zuiderzeewerken van Rijkswaterstaat. De aanleg van de Flevopolders heeft een enorme impact gehad op de drooglegging van de kleine polders tussen Kampen en Nijkerk. Vanwege de peilverschillen op het oude land en het nieuwe land vindt een permanente wegzijging plaats, waardoor verdroging op het oude land plaatsvindt. Gedurende het

Afbeelding 1:: kaartoverzicht van in het noordelijk gearceerde gedeelte het weidevogelreservaat en ten zuiden hiervan de zg. bufferzone. In het kader van de ruilverkaveling Oosterwolde is vastgesteld dat in deze 300 hectare geen doorgaande wegen gerealiseerd worden.

begin van de zestiger jaren zakte het grondwaterpeil van – 70 cm NAP in 1960 tot – 130 cm NAP in 1993. Ook de uitvoering van de ruilverkaveling Oosterwolde heeft een negatieve invloed gehad op de waterhuishouding in de polder Oosterwolde, aangezien het reservaat gebied vrij klein is ten opzichte van de totale oppervlakte van de polder Oosterwolde. Door Staatsbosbeheer is ver voor de aanvang van de ruilverkaveling Oosterwolde een berekening gemaakt voor een optimale oppervlakte voor het weidevogelreservaat. Met een oppervlakte van 500 ha was het mogelijk om een hydrologisch systeem in te richten dat optimaal was voor een weidevogelreservaat van formaat. De optie voor een groot weidevogelreservaat bestond uit twee delen; het huidige reservaat rond de eendenkooi met een oppervlakte van 200 ha en een bufferzone aan de zuidzijde van de Riethaere. Zowel door de provincie Gelderland als LTO is een optimum voor een weidevogelreservaat niet gehonoreerd en is nu een minimale oppervlakte van 250 ha beschikbaar voor een populatie weide- en moerasvogels. Deze oppervlakte moeten we dan in ogenschouw nemen voor deze analyse van de totale oppervlakte weidegebied in de polder Oosterwolde.

Er zijn ook pluspunten die in dit kader wel genoemd moeten worden. Gedurende de afronding van de ruilverkaveling is in samenwerking met de Dienst Landinrichting, Provincie Gelderland en het toenmalige waterschap Noord-Veluwe gebruik gemaakt van een speciale subsidieregeling “natuurherstel in ruilverkavelingsgebieden”. Het inrichtingsplan gaat uit van een eigen waterbeheersing en een permanente wateraanvoer uit de polder Oldebroek. De Verlengde Riethaere fungeert als helofytenfilter voor de waterinlaat van gebiedsvreemd water ten behoeve van de

vernatting in het weidevogelreservaat. In het reservaat is destijds via natuurbouw de oppervlakte water uitgebreid. Vooral overwinterende smienten, ganzen en broedende moerasvogels profiteren van de verruiming van watergangen en plas-dras situaties. Maar ook voor steltlopers tijdens de doortrek gedurende het vroege voorjaar, wanneer plas- dras situaties aanwezig zijn. Sinds 1994 is het waterpeil in het weidevogelreservaat verhoogd tot maaiveldhoogte. Rond het reservaat zijn de peilen ook aangepast, aangezien verdroging optrad en dit heeft in verband met de buffering van de oppervlakte waterpeilen in het reservaat, een positieve invloed op het totale peilregiem. Dit geldt niet voor het noordelijk gedeelte van het weidevogelreservaat; hier vindt wegzijging plaats. De ruilverkavelingscommissie had het plan opgevat om nieuwe boerderijen te vestigen binnen het afpalingsrecht van de eendenkooi Oosterwolde. De eigenaren van de eendenkooi hebben destijds de rug rechtgehouden en geen toestemming gegeven om binnen het afpalingsrecht van de eendenkooi boerderijbouw toe te staan. Hiermee is nu een groot gebied in het centrale deel van de polder Oosterwolde open gebied gebleven zonder nieuwe agrarische bedrijvigheid. Een tweede pluspunt is de activiteit van de agrarische natuurvereniging om agrariërs te bewegen contracten af te sluiten voor agrarisch natuurbeheer. De vraag is echter of deze activiteiten de balans in positieve zin kunnen beïnvloeden voor de weidevogels?

3.1 Afbakening en vraagstelling

In dit verslag is de informatie van de landschapselementen langs de Grote Woldweg niet meegenomen. Vanuit mijn werk bij Staatsbosbeheer heb ik tijd gestoken in de vorming van het weidevogelreservaat en was nieuwsgierig naar de ontwikkeling van de populatie weide- en moerasvogels. Daarnaast was ik nieuwsgierig naar de voormalige rijkdom aan weidevogels in Oosterwolde en benieuwd hoe herstel van de weidevogels een plek krijgt binnen Staatsbosbeheer. De informatie in het archief van Staatsbosbeheer lijkt geborgd maar is toch vrij fragmentarisch opgeslagen; slechts 10 % van het archief materiaal is gedigitaliseerd. Dit is erg jammer, aangezien er lange reeksen beschikbaar zijn van de inventarisaties in de polder Oosterwolde. Het is helaas financieel niet mogelijk om jaarlijks de broedvogels te monitoren. Staatsbosbeheer is afhankelijk van de subsidiestromen van SNL en de verplichtingen voor monitoring voor SNL zijn minimaal. In ieder geval voor een relevante monitoring analyse. Dit betekent dat ook dit verslag beperkingen kent! De redenen voor een afgeslankte monitoring zijn bekend: Staatsbosbeheer krijgt van de overheid een minimale vergoeding voor monitoring!

3.2 Werkwijze analyse weidevogels

Gedurende de tachtiger jaren is alle informatie van voormalig vogelwachter en later opzichter bij Staatsbosbeheer Ton van Gent geanalyseerd en opgeslagen in een Excel bestand. Deze informatie is naast de broedvogelkarteringen van SOVON destijds gebruikt voor de verslaglegging van de interne kwaliteitscontroles die Staatsbosbeheer voor haar terreinen samenstelde (IK 1996). Nadien zijn nog analyses gemaakt in het kader van de broedvogelkarteringen door SOVON en Van der Goes en Groot in opdracht van Staatsbosbeheer. Niet alleen de recente informatie is gebruikt voor dit verslag maar ook van ornithologen die Oosterwolde in de vijftiger- en zestiger jaren bezochten: prof. De Vries, prof. Mörzer Bruins en de legendarische vogelwachter van Staatsbosbeheer A.A. van den Berg uit Kampen. Ook faunamedewerker Staatsbosbeheer Sjoerd Braaksma, en in later jaren van boswachter Alexander Mörzer Bruins. De toenmalig districtsambtenaar Bert Hanekamp heeft een steentje bijgedragen voor de vorming van het weidevogelreservaat. Het voor mij oudste verslag dateert uit 1952 van vogelwachter E. Bos, in dienst bij de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van vogels. Uit die tijd dateren ook de mooie verhalen over de vogelwachters die de kemphanen op de baltsplaatsen ving om ze te ringen voor wetenschappelijk trekvogelonderzoek. Zij maakten strikken om de kemphanen te vangen en waren bij nacht en ontij in het veld. Voor deze analyse is

uitgebreid literatuuronderzoek verricht en hiervoor is alle relevante informatie uit het natuurwetenschappelijk archief met documentalist Hans Vink doorgenomen en de relevantie geanalyseerd voor dit verslag

4. Waterhuishouding

In het kader van de ruilverkaveling Oosterwolde is het waterhuishoudkundig systeem voor het weidevogelreservaat polder Oosterwolde ingericht. Via de Gelderse gracht wordt gebiedsvreemd water uit de polder Oldebroek ingelaten en via de Verlengde Riethaere vindt inlaat plaats in het weidevogelreservaat. In het weidevogelreservaat wordt het oppervlaktewater via stuwen en dammen van oost- naar west gestuwd en vervolgens weer afgelaten via het Noordermerkkanaal. Het is een gekunsteld waterhuishoudkundig systeem voor een relatief kleine oppervlakte in de polder Oosterwolde.

Afbeelding 2: waterbeheersing weidevogelreservaat Oosterwolde.

foto 1: weidevogelreservaat Oosterwolde

Foto 2: Aflaat Bolsmerkkanaal ter hoogte van Grote Woldweg

5. Van terreincondities naar doelrealisatie

In 2001 heeft Staatsbosbeheer een notitie geschreven: “Van terreincondities naar doelrealisatie in de Polder Oosterwolde”. In deze notitie zijn de doelstellingen opgenomen voor het bereiken van doelen voor een optimale weidevogelpopulatie met als trendsoort de grutto. Nederland heeft een bijzondere verantwoordelijkheid voor de grutto omdat het overgrote deel van de Noordwestelijke Europese broedpopulatie binnen onze landsgrenzen broedt.

Ook in de polder Oosterwolde zien we in het weidevogelreservaat een negatieve trend van de populatie weidevogels!

Wat zijn de redenen van een afnemende populatie weidevogels?

- Te kleine omvang weidevogelreservaten, waardoor eilandvorming optreedt en populatie versnippering optreedt;
- De effecten van verdroging en inlaat van gebiedsvreemd water kan een samenhang vormen voor een verhoging van de zuurgraad;
- Een toenemende verzuring heeft veelal tot gevolg dat de vegetatie verruigd en een essentieel voedselaanbod voor weidevogelkuikens afneemt;
- Buffering blijft veelal achterwege omdat weinig of geen ruige stalmest beschikbaar is, of tegen niet aanvaarde prijzen ten opzichte van de pachtprizen; de pachters rijden om de 3 jaar 15ton/ha vaste stalmest uit. Wetgeving is beperkend met betrekking tot het momentum van uitrijden (tussen 1 sept en 22 februari) mag dat dus niet! Vanaf 22 februari zou dat wel weer mogen, maar dan zijn de perceel nat (Staatsbosbeheer heeft dan het waterpeil opgezet)

en in de wintermaanden is het vaak van nature al natter. Het uitrijden van stalmest beperkt zich dan tot percelen die in het vroege voorjaar begaanbaar zijn of er wordt bemest na het maaien van de 1^e snede).

- Onvoldoende financiële middelen om pitrusvelden te maaien en af te voeren. Hier spelen ook nog andere beheer technisch zaken mee, waaronder draagkracht klei op veen in het natte najaar/ winterjaar. Na de 1^e snede wordt vaak extensief nabeweid met koeien, die kunnen een en ander wat zwart lopen (vooral percelen achter en naast de Riethaere). Deze bevatten wat meer kwel (dotterbloemen staan daar nog volop!). Door die verstoring krijgt pitrus wat meer kans. Eigenlijk zouden die percelen niet als N13.01 (vochtig weidevogelgrasland) beheerd moeten worden, maar meer als N10.02 (vochtig hooiland).

6. Historische informatie broedvogels

In dit overzicht wordt een samenvattend verslag gepresenteerd van de waarnemingen van de vogelwachters in de polder Oosterwolde.

6.2 E. Bos – vogelwachter bij de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels (notitie 1952).

E. Bos geeft in zijn verslag over zijn waarnemingen van weidevogels een inkijkje in de periode dat het gras nog met behulp van paard en paardenmaaimachine gemaaid werd. Maar ook hij maakt melding dat in die periode ook al nesten verloren gingen door agrarische activiteiten. Wel meldt hij dat tijdens het maaien van een rondgang op de kavel het paard enige ogenblikken rust kreeg en vervolgens de jonge weidevogels zich konden begeven naar de randen van de percelen of andere kavels. De zwarte kraaien veroorzaakten volgens Bos aanzienlijke schade door predatie en werden dan ook zoveel mogelijk afgeschoten. Ook maakt hij in zijn verslag melding van een te groot aantal wezels. Maar ook loslopende honden en eierrapers waren boosdoeners die schade toebrachten aan legfels van weidevogels. Anekdotisch is zijn verhaal over de aanwezigheid van kwartelkoningen, het zoeken naar nesten van deze geheimzinnige broedvogel en de vondst om vijf uur 's morgens van een dode kwartelkoning, aangereden door een auto. Samen met de Rijkspolitie en vogelwachter Koridon van Staatsbosbeheer vonden er gedurende de broedtijd veel veldcontroles plaats.

Bos meldt onder andere in zijn verslag dat de grutto een talrijke broedvogel is en dat de kemphaan in de polder Oosterwolde een algemene broedvogel is. Van de velduilen vond hij twee bezette nesten.

Tabel 1: polder Oosterwolde weidevogeldichtheden per hectare.

soort	Dichtheid per hectare	soort	Dichtheid per hectare
kievit	0,8 (148 pr.)	Grutto	1,2 (222 pr.)
tureluur	0,4 (74 pr.)	Kemphaan	0,3 (56 pr.)

Toelichting tabel.

Bos heeft naar aanleiding van zijn veldbezoeken dichtheidsberekeningen gemaakt. Als de dichtheidsberekeningen omgerekend worden naar de huidige oppervlakte grasland van het weidevogelreservaat Oosterwolde, dan zien we hoeveel paren op de 185 ha een territorium hebben bezet. De aantallen zijn een indicatie, aangezien we geen informatie hebben over de inventarisatiemethodiek. De locatie van onderzoek betreft het weidevogelreservaat en de 300 ha bufferzone.

6.2 Sjoerd Braaksma – faunamedewerker Staatsbosbeheer (notitie 1956)

Braaksma beschrijft tijdens zijn veldexcursies en ringactiviteiten de dichtheid van de weidevogels in het centrum van de polder Oosterwolde gedurende vier veldbezoeken in 1956: respectievelijk op 30 mei, 1- 12- en 28 juni.

Kievit - op 30 mei doet hij een globale schatting van één paar Kieviten per 10 ha. Hij meldt dat hij minstens 50 paar alarmerend aantreft.

Grutto – op 30 mei opvallend talrijk; op elk perceel waarschijnlijk drie of meer broedparen. In totaal minstens 200 paar alarmerend.

Tureluur – op 12 juni tenminste 40 paar alarmerend.

Kemphaan – op 30 mei volgens vogelwachter Bos van Vogelbescherming in totaal plus minus 500 ex. verdeeld over 5 á 6 baltsplaatsen. Vervolgens werd door Braaksma op 1 juni langs de wegen (?) minstens 30 kemphaantjes en 20 kemphennetjes waargenomen. Op 28 juni bezocht Braaksma weer Oosterwolde en zag circa 40 kemphaantjes en 18 kemphennetjes.

Vervolgens nog veel waarnemingen, maar opvallend is de waarneming van 10 gele kwikstaarten op 12 juni, gelet op de geringe aantallen die in later jaren zijn waargenomen tijdens het broedseizoen.

Sjoerd Braaksma besluit zijn waarnemingen als volgt. *Uit mijn veldbezoeken moge blijken dat het instellen van een groot weidevogelreservaat in de polder Oosterwolde met haar uitzonderlijke rijkdom aan kemphanen en grutto's zeker als een gerechtvaardigde eis moet worden beschouwd.*

Helaas is de wens van Sjoerd Braaksma niet ingewilligd en is slechts een klein gedeelte van de polder Oosterwolde gereserveerd voor een weidevogelreservaat met een fragiele ecologische infrastructuur.

6.3 Arnoud van den Berg. Vogelwachter bij Staatsbosbeheer. 1958.

In 1958 bezocht vogelwachter Arnoud van den Berg veel gebieden langs de IJsselmeerkust en ook Oosterwolde werd door hem bezocht. In een verslag maakt hij melding van de uitzonderlijke betekenis voor kemphanen en broedende kemphennetjes. Hij geeft in zijn verslag een uitgebreide beschrijving over de geheimzinnigheid van de hennetjes gedurende de broedtijd en dat het lastig is om het aantal broedende hennetjes vast te stellen. Hij meldt in zijn verslag 103 mogelijke en zekere broedgevallen, maar zonder locatie aanduiding. Op zich is deze inventarisatie van broedgevallen van kemphennetjes interessant, maar niet herleidbaar voor de broedlocaties in de polder Oosterwolde. In het toekomstige weidevogelreservaat bevinden zich twee baltsplaatsen, namelijk op de kavel “De Kops Stouwe”, die door het Staatsbosbeheer is aangekocht. Op de grootste baltsplaats ving van den Berg zeven haantjes om te ringen. Kemphaantjes werden met zelfgemaakte strikken gevangen. Verder staat in het verslag geschreven dat de wilde eend een veel voorkomende broedvogel is; in het toekomstige weidevogelreservaat 63 broedparen. In tegenstelling tot het huidige aantal van 19 broedparen in 2020 een behoorlijk verschil, Ook meldt van den Berg dat jaarlijks rond 400 wilde eenden broeden in de eendenkooi “Noordeinde”.

Ook in 1959 inventariseerde Arnoud van den Berg het toekomstige weidevogelreservaat. In 1959 telde hij 245 territoria van de Kievit en 505 territoria van de Grutto. Als we deze aantallen vergelijken met de informatie uit tabel xxx teruggerekend naar de begrenzing van het huidige weidevogelreservaat en de bufferzone dan is er een verschil van circa 20 territoria meer voor zowel Kievit als Grutto. Interessant is dat zowel in 1958 als in 1959 het aantal broedende kemphennetjes vrijwel gelijk waren.

Afbeelding 3: Toponiemen

Tabel 2 : overzicht weidevogeldichtheden 1958

Polder Oosterwolde - Arnoud van den Berg 1958

	Kops Stouwe	Vak I	Vak II	Vak III	Vak IV	Vak V	Vak VI	T
wilde eend	16	12	11		8	11	5	47
slobeend	2	3	4		2	3	1	13
zomertaling	1	1			1	1		4
scholekster		1	2		2	3	3	11
kievit		84	98		69	79	10	340
tureluur		22	37		12	27	9	107
grutto		102	118	2	79	96	4	401
wulp								
watersnip	2							2
kemphaan								103
kwartel	1							1
kwartelkoning	1							1
veldleeuwerik		15	12	4	14	12	7	64
graspieper		11	9	3	8	16	3	50
witte kwikstaart			2	2	1	1	1	7
gele kwikstaart		10	8	4	6	7	4	39

Arnoud van den Berg. Vogelwachter bij Staatsbosbeheer. 1959

Tabel 3: broedvogeloverzicht toekomstig weidevogelreservaat in 1959

kievit	245	grutto	505
scholekster	11	tureluur	120
kemphen	107	wilde eend	81
slobeend	18	zomertaling	7
watersnip	2	kwartel	1

kwartelkoning	2	gele kwikstaart	33
graspieper	53	veldleeuwerik	77
velduil	1	patrijs	2

Van den Berg besteedde veel tijd aan de waarnemingen van kemphaantjes en kemphennen. Zowel in zijn broedvogelrapport van 1958 als in het rapport van 1959 stelt hij dat het vaststellen van broedparen van kemphennetjes veel tijd vergt. Niettemin slaagt hij erin om na veel veldbezoeken aan de diverse baltsplaatsen van kemphaantjes en bezoeken in de percelen grasland op zoek naar alarmerende kemphennetjes territoria vast te stellen. We mogen wel stellen dat zijn informatie uit de eind jaren zestig belangrijk zijn voor de ornithologische archieven. In dit verslag voert het te ver om in detail in te gaan op de diverse baltsplaatsen en meerdere legsels die van den Berg vond van broedende kemphennetjes. In het archief van Staatsbosbeheer zijn de verslagen van Arnoud van den Berg opgenomen.

6.4 Ton van Gent – reservatsbewaker en Bert Hanekamp – districtsambtenaar resp. beiden werkzaam bij Staatsbosbeheer. 1969.

Van Gent en Hanekamp stellen in hun verslag dat het aantal weidevogels de afgelopen 10 jaar is achteruitgegaan, maar dat de polder Oosterwolde nog steeds een belangrijk broedgebied voor weidevogels is.

Zij melden het volgende:

- *Een zeer intensieve bemaling door het polderdistrict Noordwest-Veluwe, waardoor in het voorjaar de sloten vrijwel droog staan (nieuw gemaal in 1968).*
- *Door de Rijks Landbouwvoorlichtingsdienst wordt actief in de streek gewerkt. Dit heeft tot gevolg, dat door de grondgebruikers meer kunstmeststoffen worden aangewend, waardoor de maaitijd wordt vervroegd en het grasland intensiever wordt gebruikt.*
- *De landbouwers maken steeds meer gebruik van loonwerkers met cyclomaaiers, waardoor veel meer nesten en jonge vogels worden uitgemaaid, dan bij het gebruik van gewone maaimachines. Dit vooral door de hoge snelheid waarmee wordt gemaaid.*

Van Gent inventariseerde weidevogels in 10 hectare blokken en rekende dat om naar de totale oppervlakte van het (toekomstig) weidevogelreservaat van 185 ha (Riethaere is 15 ha; totaal reservaat 200 ha).

Afbeelding 4: overzicht weidevogeldichtheden 1969

Samenstelling weidevogels in het toekomstige reservaat.

Het totaal overzicht van de weidevogels in de 185 ha. grasland geeft de navolgende cijfers. Bedacht dient echter te worden, dat de aantallen betrekking hebben op getelde broedvogels. Het is bekend dat het juiste aantal broedvogels in een geïnventariseerd gebied hoger ligt dan het getelde aantal.

	In totaal	per opp.
kievit	10	1 : 18,5
grutte	63	1 : 3
tureluur	25	1 : 7,5
keempiaan	ca. 40 henen	
scholekater	6	1 : 31
veldleeuwerik	63	1 : 3
graspieper	51	1 : 3,6

Tevens lezen wij in dit verslag dat in 1958 nog 39 paar gele kwikstaarten broeden en dat in 1959 33 paar aanwezig waren, maar dat het aantal in 1968 en 1969 vrijwel nihil was.

Tevens geven van Gent en Hanekamp in hun verslag een samenvatting van de "300" bunder ten zuiden van het toekomstig weidevogelreservaat.

Tabel 5: aantallen weidevogels toekomstig weidevogelreservaat 1969

kievit	10	grutto	63
tureluur	25	kemphen	4
scholekster	6	veldleeuwerik	63
graspieper	51	wulp	1
zomertaling	3	slobeend	2
Wilde eend	5		

Tabel 6: aantallen weidevogels bufferzone (de 300 ha) 1969

kievit	15	grutto	90
tureluur	30	scholekster	5
veldleeuwerik	90	graspieper	75
velduil	1		

Van Gent en Hanekamp constateren in hun verslag het volgende.

Onrustbarend is de achteruitgang van de kievit. Ook te terugname van het aantal broedvogels van grutto en tureluur is aanzienlijk, terwijl uit de cijfers van 1959 en 1969 blijkt dat de kemphaan met meer dan en derde is afgenomen. Indien de cijfers van 1958 en 1959 juist zijn is de veldleeuwerik en de graspieper de laatste jaren als broedvogel vooruitgegaan. De gele kwikstaart, kwartel en kwartelkoning zijn de laatste jaren geheel of vrijwel geheel verdwenen.

Ton van Gent. Opzichter natuurbehoud Staatsbosbeheer. De vogelbevolking van de polder Oosterwolde 1969 tot 1977. Inventarisatieverslagen van 1969, tot en met 1977.

Ton van Gent geeft in zijn verslag een goed overzicht van het gewijzigde waterbeheer in de polder na de ingebruikstelling van het nieuwe gemaal "De Wendens" in 1968. Hij stelt vast dat sinds 1968 gedurende het voorjaar de sloten vrijwel droogstaan. Uit het overzicht van de polderpeilen zien we dat gedurende het voorjaar en zomer een zomerpeil verlaging is toegepast van 35 cm. en tijdens de winterperiode een verlaging van 20 cm. werd toegepast. Deze aanpassing van de polderpeilen heeft grote gevolgen gehad voor de populatie weidevogels in de polder Oosterwolde.

Afbeelding 5: peilbeheer 1969

<u>Waterbeheer.</u>	
Voor 1968 toen nog geen gebruik werd gemaakt van het nieuwe gemaal "De Wendens" waren de waterstanden voor zowel zomer als winterpeil hoger dan nu.	
	Zomerpeil: 040 - N.A.P.
	Winterpeil: 100 - N.A.P.
Na geldt voor de polder	Zomerpeil: 075 - N.A.P.
	Winterpeil: 120 - N.A.P.
De hoogte ligging van de polder is gelijk aan N.A.P., met uitzondering van een grote oppervlakte rond de eendenkooi welke rond de 0.30 - (min) N.A.P. ligt.	

In het verslag wordt melding gemaakt dat tot 1976 het “sterk bergafwaarts” ging met de grutto. De dichtheid van de grutto was in 1969 nog één paar. op 2,9 ha en in 1977 waren de dichtheden gedaald naar 1 paar op 10,5 ha. Ook voor wat betreft de kempiaan geeft van Gent een somber beeld. Van de vier baltsplaatsen in de jaren 60 zijn er in 1977 nog twee over. Deze twee baltsplaatsen bevinden zich op de Riethaere. Verder is het interessant om te vermelden dat er jaren waren dat vier tot zes broedparen velduilen aanwezig waren en in 1977 nog twee broedparen.

Afbeelding 6: overzicht weidevogeldichtheden 1969-1977

Gemiddeld aantal broedparen per ha van de belangrijkste weidevogels.						
soort	1958	1964	1969	1970	1975	1977
KIEVIT	1 : 4	1 : 2,5	1 : 18,5	1 : 20	1 : 19	1 : 20
GRUTTO	1 : 1,2	1 : 1,7	1 : 2,9	1 : 4,5	1 : 7	1 : 10,5
TURELUUR	1 : 5	1 : 3,3	1 : 7,5	1 : 8	1 : 20	1 : 22
VELDUIL	1 : 7,8	1 : 1	1 : 3	1 : 3,5	1 : 5	1 : 6,5
GRAUPIEPER	1 : 10	1 : 5	1 : 3,6	1 : 5,5	1 : 11	1 : 11

6.5 Overzicht van de weidevogelstand in de Eempolders, de polder Arkemheen en de polder Oosterwolde in 1980.

Door de consultants Natuurbehoud en het Rijksinstituut voor Natuurbeheer is ter voorbereiding voor de Natuur Wetenschappelijke Commissie (Rijksadviesorgaan) een notitie opgesteld over drie weidevogelgebieden in het randmerengebied. In deze notitie is een tabel opgenomen met dichtheden van weidevogels.

Afbeelding 7: weidevogeldichtheden 1958-1972

Jaar	1958	1966	1969	1970	1971	1972
Kwartelkoning	aanwezig	verdwenen				
Gele kwikstaart	1:13 ^{xx}	verdwenen				
Velduil	aanwezig	verdwenen				
Tureluur	1:5	1:7,5	1:7,5	1:8,5	1:11,6	1:16,8
Watersnip	aanwezig	verdwenen				
Grutto	1:1,2	1:2,5	1:3	1:2,8	1:3,7	1:4,2
Kievit	1:1,4	1:5	1:18,5	1:12,5	1:16,8	1:18,8
Kemphaan	120 oo	aanw.	40oo	35oo	30oo	22oo
Veldleeuwerik	1:7,8	1:2	1:3	1:2,8	1:2,3	1:2,4
Graspieper	1:10	1:5	1:3,6	1:3,5	1:4,5	1:4,7

Als we de verandering van de dichtheid van de Grutto onder de loep nemen dan zien we dat in 1958 bijna op iedere hectare een grutto een territorium bezette, terwijl in 1972 het aantal territoria al is afgenomen naar één territorium op 4 ha. Tot en met 1987 heeft Ton van Gent het weidevogelreservaat op broedvogels gekarteerd. Deze informatie is opgenomen in de bijlagen.

6.6 Jan Lok- vrijwilliger – broedvogelkarteringen 1993-2003

Jan Lok heeft gedurende de periode 1993 – 2000 en in 2002 en 2003 de broedvogels gekarteerd in het weidevogelreservaat. De informatie van de karteringen in de bijlagen.

6.7 Symen Deuzeman Broedvogels van de polder Oosterwolde.

SOVON. 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2016. In opdracht van Staatsbosbeheer zijn door SOVON-broedvogelkarteringen uitgevoerd tot en met 2016. De informatie is opgenomen in de bijlagen.

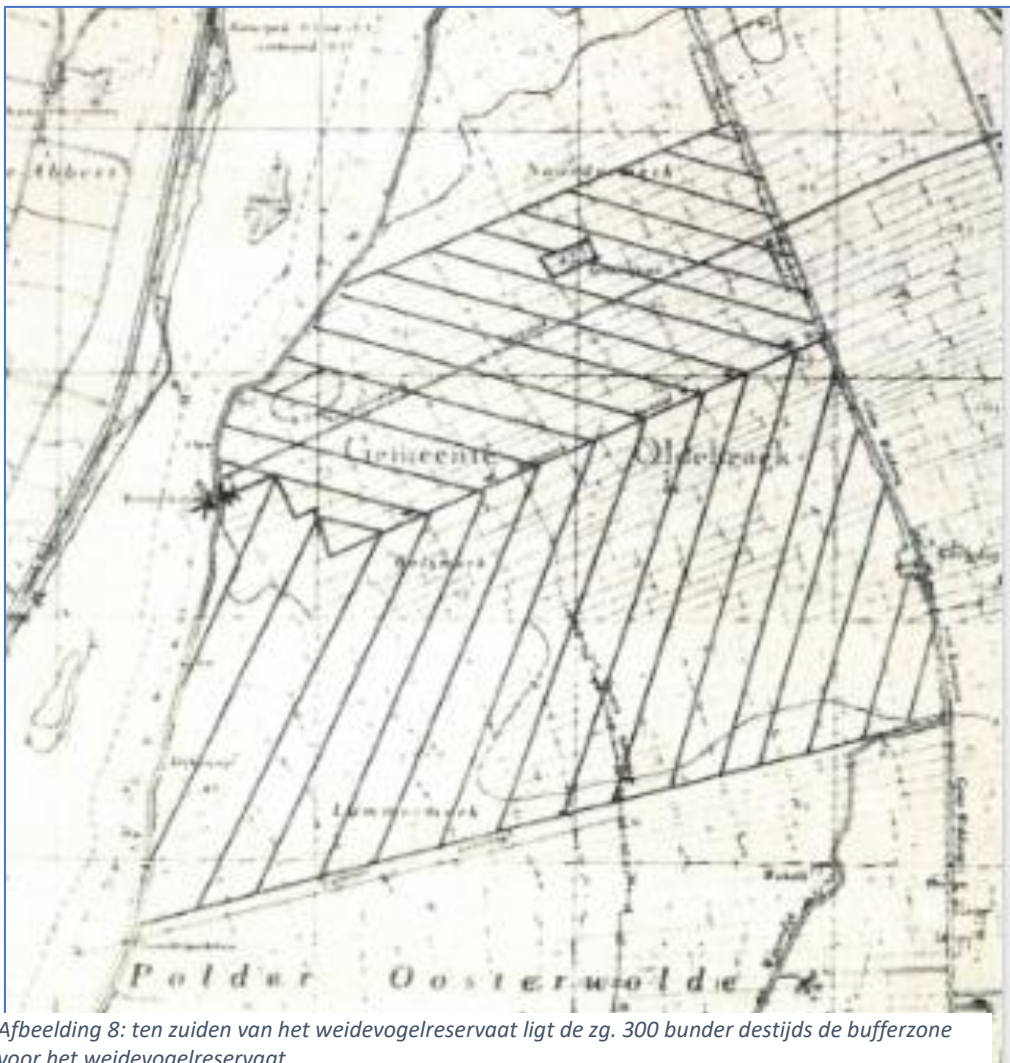
6.8 Van der Goes en Groot. Broedvogels van Polder Arkemheen en Oosterwolde. 2017, 2020.

In opdracht van Staatsbosbeheer heeft het bureau Van der Goes en Groot in 2017 en 2020 een broedvogelkartering uitgevoerd. De informatie is opgenomen in de bijlagen.

6.9 Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe.

Door de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe is in 2019 en in 2022 een broedvogelkartering uitgevoerd in het schraalland ter hoogte van de Kleine Woldweg. De informatie is opgenomen in de bijlagen.

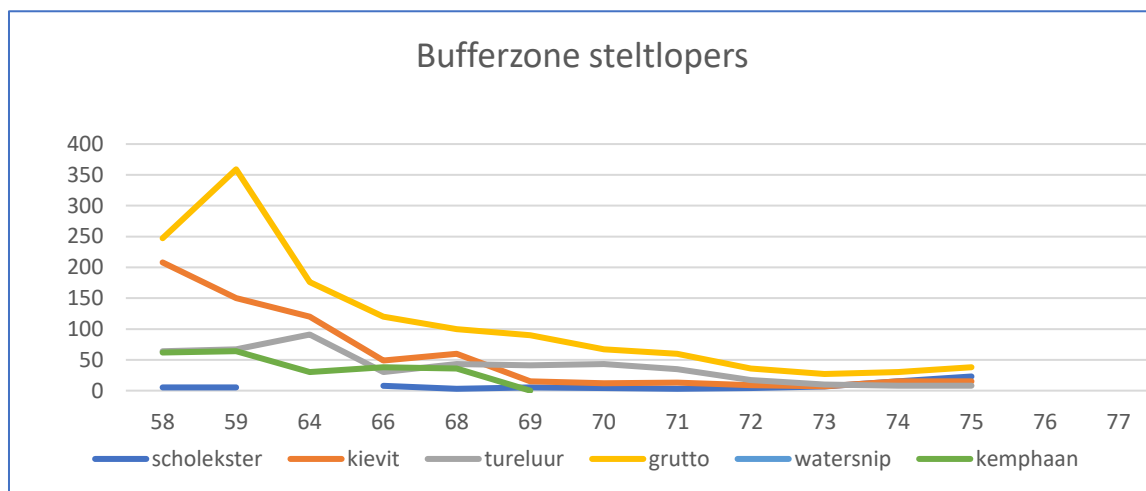
7. Bufferzone- de 300 bunder

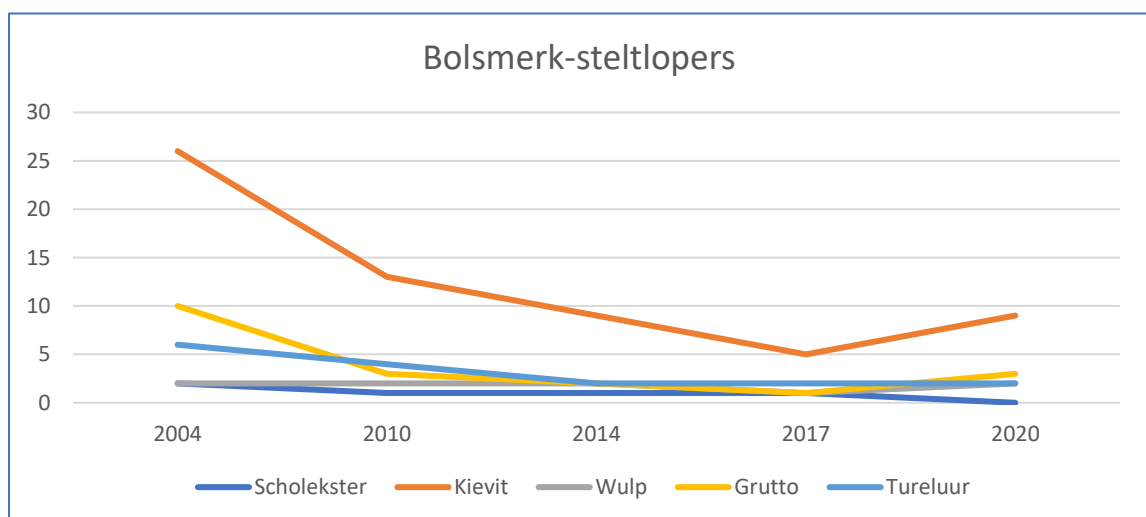
Afbeelding 8: ten zuiden van het weidevogelreservaat ligt de zg. 300 bunder destijds de bufferzone voor het weidevogelreservaat.

De bufferzone in de volksmond de 300 bunder genoemd was het aandachtsgebied van de vogelwachters van Staatsbosbeheer. De bufferzone is gedurende de periode 1958 en 1978 15 keer op broedvogels geïnventariseerd. In 1978 bleek dat deze bufferzone geen onderdeel zou worden van het weidevogelreservaat en zijn de broedvogelkarteringen beëindigd. De bufferzone was evenals het weidevogelreservaat aan het eind van de vijftiger jaren en het begin van de zestiger jaren een “fantastisch” weidevogelgebied met hoge aantallen aan broedende steltlopers. In grafiek één zijn de aantallen broedvogels/territoria opgenomen gedurende de periode 1958 tot en met 1975. In grafiek twee zijn de aantallen broedvogels/territoria opgenomen van een gedeelte van de oorspronkelijke bufferzone, die afkomstig zijn uit het NEM project boerenlandvogels – periode 2004 tot en met 2020. De weidevogels zijn eind zestiger jaren met de instelling van het nieuwe gemaal De Wenden sterk in aantal achteruitgegaan, maar enkele jaren daarvoor trad de daling al in. Van de oorspronkelijk hoge aantallen weidevogels is niet veel meer over in dit gebied.

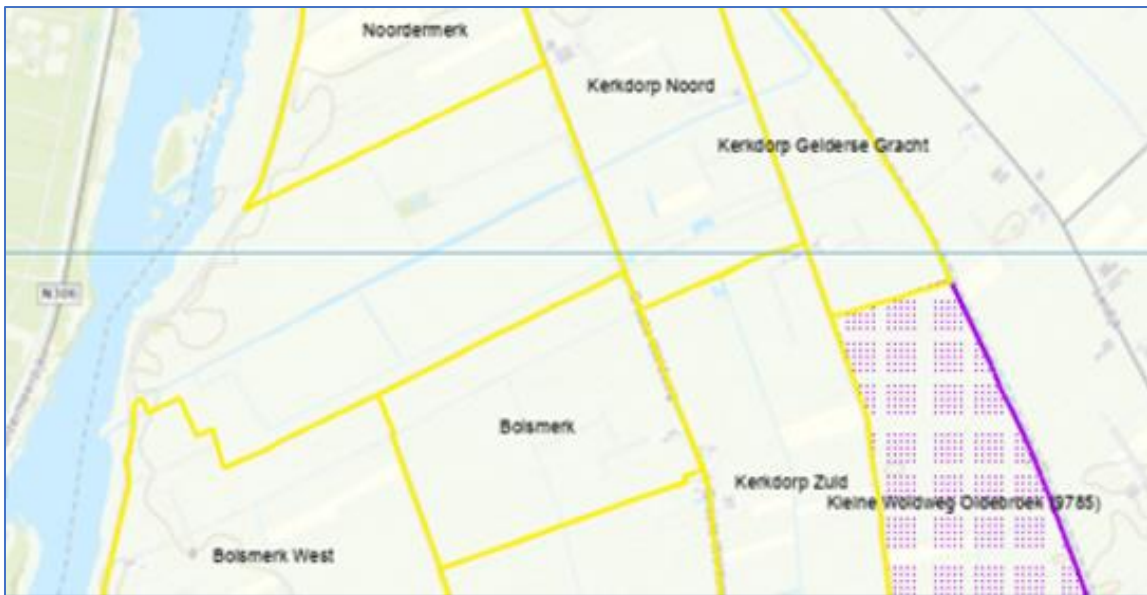

Grafiek 1: overzicht weidevogels Bufferzone - periode 1958 - 1975

2Grafiek 2: overzicht weidevogels Bolsmerk (gedeelte van voormalige Bufferzone) - periode 2004-2020

Afbeelding 9: overzicht inventarisatiegebieden NEM - o.a. deelgebied Bolsmerik

8. Overige reservaatgebieden in de polder Oosterwolde

8.1 Riethaere (Boksstouwe)

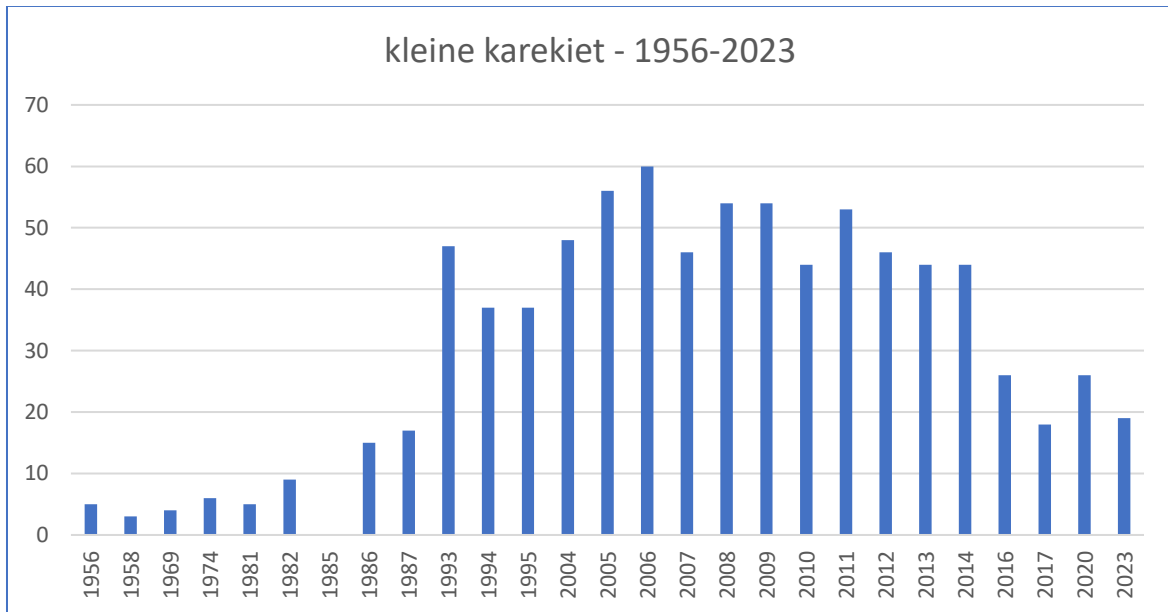

Foto 3: roerdomp

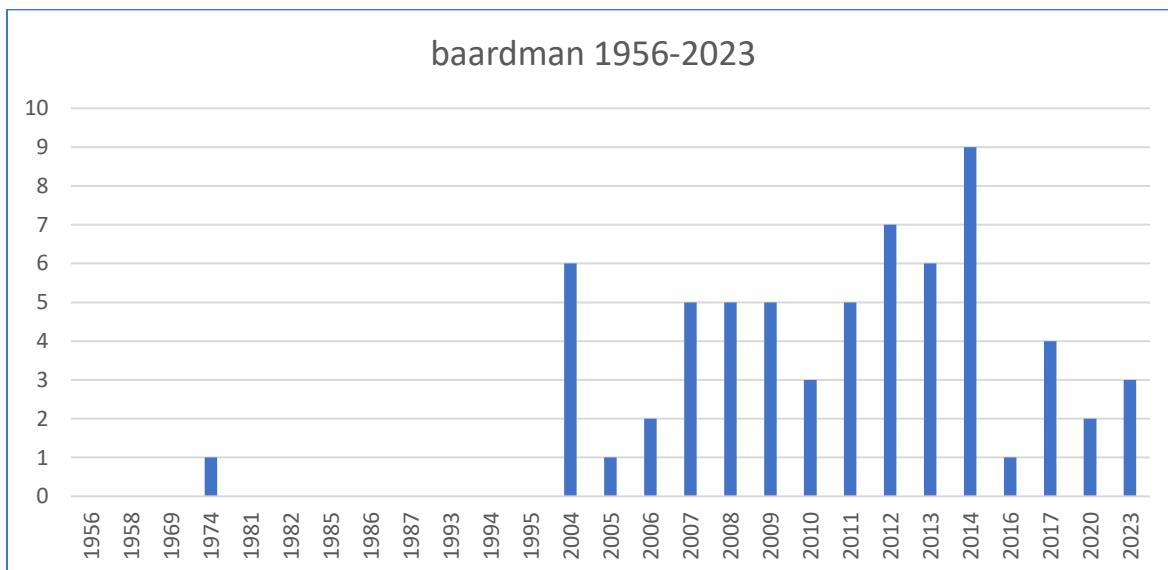
De Riethaere is een perceel riet en ruigte dat ligt aan de zuidelijke zijde van het weidevogelreservaat en is ongeveer 15 ha groot. Een kwart wordt al zo'n 6 jaar 1/3 gemaaid van de totale oppervlakte. Er blijft relatief meer riet staan, in verband met de vestiging voor broedvogels (cyclisch beheer).

In de Riethaere broeden vrijwel jaarlijks één of twee paren bruine kiekendieven en roerdompen. Rietvogels zijn goed vertegenwoordigd; als voorbeeld is een grafiek opgenomen van de populatie Kleine karekieten gedurende de periode 1958 – 2020. Wat de oorzaak is, dat vanaf 2016 een dalende trend in het aantal territoria van de kleine karekiet aanwezig is, is niet bekend.

Grafiek 3: overzicht kleine karekiet in Riethaere - periode 1956-2023

Grafiek 4: overzicht baardman in Riethaere - periode 1936-2023

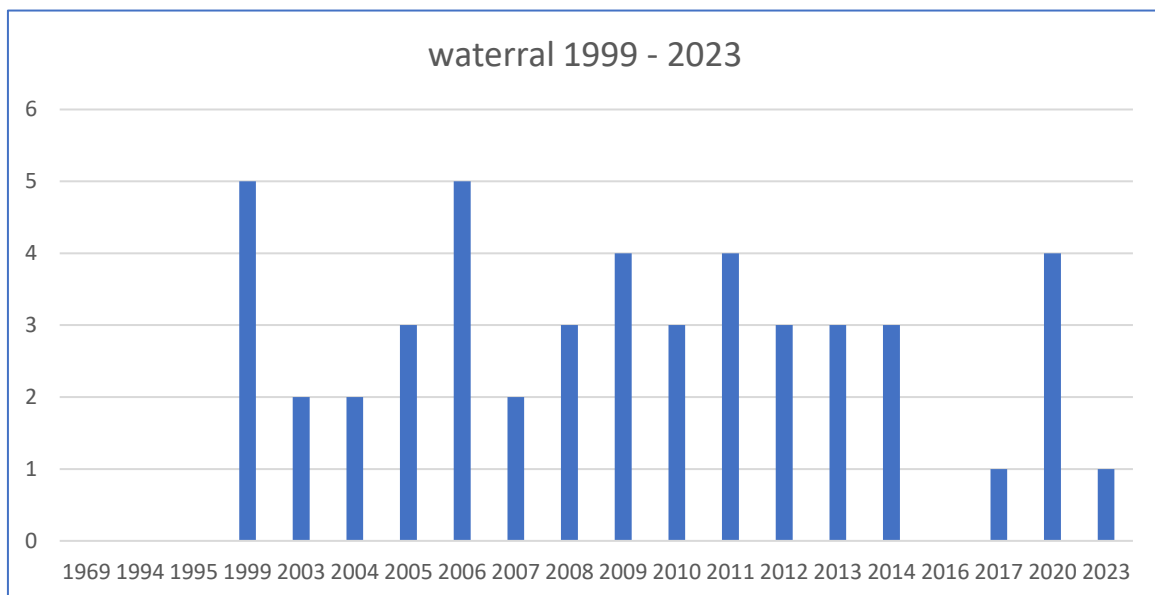

8.2 Verlengde Riethaere

De Verlengde Riethaere is een rietmoeras dat ligt tussen de Grote- en Kleine Woldweg. Via de Verlengde Riethaere wordt oppervlaktewater uit de polder Oldebroek ingelaten in het weidevogelreservaat. Aanvankelijk was het de bedoeling dat dit rietmoeras als helofytenfilter zou dienen voor de inlaat van oppervlaktewater. In de praktijk blijkt een en ander niet te functioneren.

Foto 4: Verlengde Riethaere - Grote Woldweg

Grafiek 6: overzicht waterral Verlengde Riethaere - periode 1999-2023

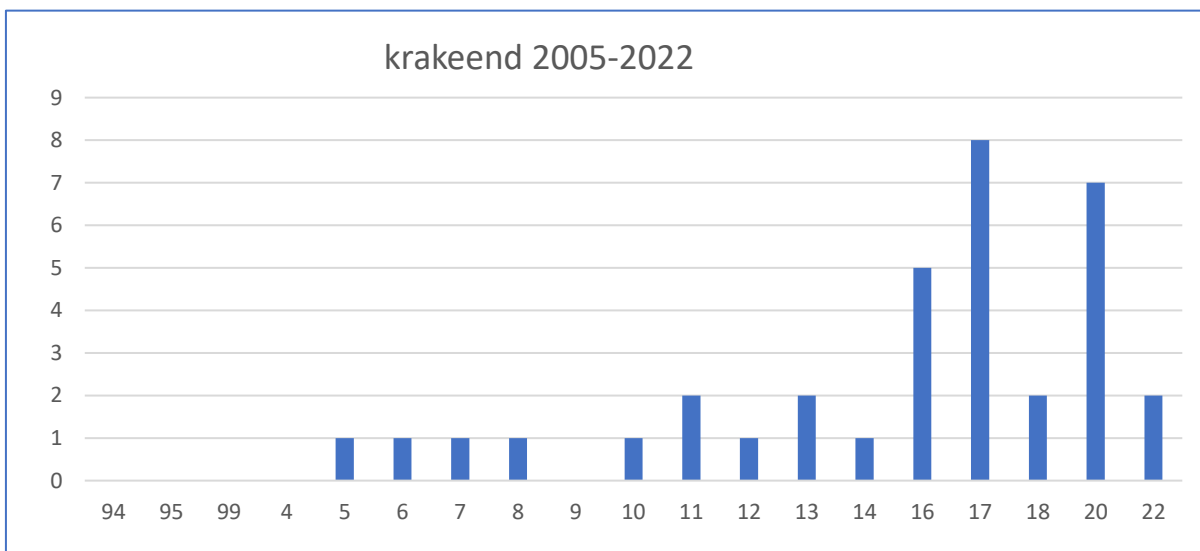

8.3 Kleine Woldweg

De Kleine Woldweg is een klein reservaat met een oppervlakte van 23 ha en bestaat uit rietmoeras en nat schraalland. Het gebied heeft veel potenties voor moerasvogels.

Foto 5: overzichtsfoto Kleine Woldweg

Grafiek 7: overzicht krakeend - Kleine woldweg - periode 2005 - 2022

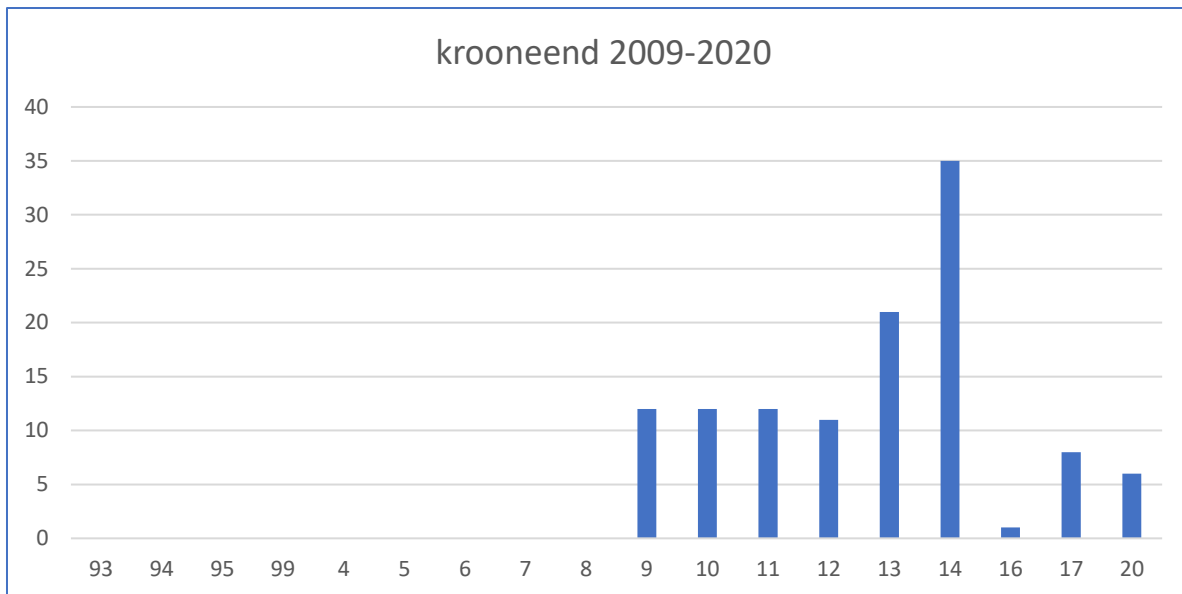
8.4 Oeverlanden Drontermeer

Langs de oever van het Drontermeer heeft Staatsbosbeheer enkele percelen riet en water/moeras in eigendom en beheer.

3foto 6: krooneend paar

Grafiek 8: overzicht krooneend - Oeverlanden - periode 2009-2020

8.5 Eendenkooi Oosterwolde

De eendenkooi in het centrale deel van het weidevogelreservaat heeft al vele decennia een cruciale rol gespeeld in het behoud van de openheid van de polder Oosterwolde. De kooirechten zijn sinds eeuwen verankerd in het kooirecht en zonder toestemming van de eigenaren/kooikers kunnen er geen relevante wijzigingen plaatsvinden binnen de afpaling van het kooirecht. Van de broedvogelbevolking van de eendenkooi is slechts fragmentarische informatie beschikbaar, hoofdzakelijk verzameld door de voormalige vogelwachters.

In het broedvogelverslag, gepubliceerd in 1958, schrijft vogelwachter Arnoud van den Berg dat in het toekomstige weidevogelreservaat minstens 63 broedparen van de wilde eend aanwezig waren en dat *“jaarlijks rond 400 wilde eenden broeden in de eendenkooi “Noordeinde”*. Ook maakt hij melding dat *jaarlijks een wielewaal en paartje ransuilen broedt in de eendenkooi*. Ook in 1959 karteert vogelwachter Arnoud van den Berg weer in Oosterwolde en meldt hij in zijn broedvogelverslag dat er in het toekomstige weidevogelreservaat 81 broedsels van de wilde eend zijn gevonden en dat in de eendenkooi *nog ruim 400 wilde eenden hebben gebroed*. En ook in 1959 *broedde er een paartje wielewalen en ransuilen in de eendenkooi*.

In het verslag van 1969, opgesteld door reservaatbewaker Ton van Gent, over de broedvogelbevolking in de polder Oosterwolde lezen wij het volgende.

Eendenkooi.

Het belang van de eendenkooi als broedgebied blijkt uit de lijst van broedvogels. In 1968 heeft zich hier de eerste blauwe reiger gevestigd, in 1969 waren dit twee paar. De kooi is ieder jaar bijzonder in trek als broedgebied voor torenvalken. Deze vogels broeden voornamelijk in de eendenkorven. In 1958 4 paar, in 1959 7 paar, in 1964 8 paar, in 1967 bedroeg het aantal nesten minstens 8, in 1968 zelfs 21 en in 1969 3. Het grote aantal van 21 was het gevolg van de overvloedige aanwezigheid van veldmuizen, het afgelopen broedseizoen was de hoeveelheid veldmuizen minimaal. In 1958 en 1959 broedde 1 paar ransuilen op de kooi, in 1964 3 paar, in 1968 2 paar, in 1969 werd slechts eenmaal in het vroege voorjaar een volwassen vogel waargenomen, een broedgeval werd niet geconstateerd. De wielewaal is ieder jaar met 1 tot 2 paar in het kooibos aanwezig

In het verslag “De broedvogelbevolking van de polder Oosterwolde 1969-1977” meldt Ton van Gent dat er ieder jaar een paar ransuilen broeden in de eendenkooi. Tevens wordt gemeld dat er ieder jaar torenvalken broeden en dat als uitzondering genoemd moet worden de eendenkorven; daar heeft de torenvalk zijn broedplaats in. In 1969 21 broedparen, dit was een uitzondering. Normaal ligt het aantal rond de 6 broedparen.

In het verslag “De broedvogelbevolking in het weidevogelgebied polder Oosterwolde 1974” meldt Ton van Gent dat in de eendenkooi een paartje ransuilen vijf jongen heeft grootgebracht.

In 1973 en 1974 is de broedvogelbevolking in de eendenkooi ook geïnventariseerd. Blauwe reigers waren respectievelijk aanwezig met 12 en 8 broedparen en de roek met respectievelijk 31 en 40 broedparen. In 1981 waren 15 paar blauwe reigers aanwezig en 146 paar roeken en in 1982 werden twee paar blauwe reigers en 67 paar roeken geteld.

In 1982 is twee derde van de houtopstanden in de eendenkooi gekapt en zijn de kolonievogels sterk achteruitgegaan.

In 1981 is de eendenkooi verkocht aan gebr. Van de Wetering en A. Korenberg en na 1982 zijn geen integrale inventarisaties in de eendenkooi verricht

9. Kemphanen en hennen in de polder Oosterwolde

In het broedvogelverslag van E. Bos in 1952 wordt alleen een algemene beschouwing gegeven van de aanwezigheid van kemphanen. *Kemphanen kwamen in de polder Kamperveen in mindere aantallen als broedvogel voor, dan in de polder Oosterwolde het geval was. Daar ter plaatse was de kemphaan een algemene broedvogel en waren de baltsplaatsen goed door de soort bezet.*

In het excursierapport van Sjoerd Braaksma is informatie opgenomen van vogelbewaker Bos. *Op 30 mei worden in totaal circa 500 mannetjes geteld, verdeeld over 5 à 6 baltsplaatsen. Op 12 juni werden langs de wegen minstens 30 mannetjes en circa 20 vrouwtjes gezien en 4 jongen werden geringd. Op 28 juni werden 3 vlugge jongen geringd, in totaal wellicht 40 mannetjes en 18 vrouwtjes gezien.*

In 1958 lezen wij van Arnoud van den Berg, vogelwachter bij Staatsbosbeheer, in het “Rapport over de ornithologische waarde van het weidevogelreservaat in de polder Oosterwolde” het volgende.

Mede door de grote geheimzinnigheid van de hennetjes gedurende de broedperiode laat het zich denken, dat het zeer moeilijk is met zekerheid het aantal broedende hennetjes in een bepaald gebied vast te stellen. Men kan zich nl. niet beperken tot het tellen van de hennetjes, die op de baltsplaatsen bevrucht worden. Want men weet immers niet waar zij blijven en hun legsels vormen. Alleen zijn eigen ervaringen konden derhalve dienen enigszins een inzicht te krijgen van het aantal legsels in het weidevogelreservaat. Daartoe werden allereerst de gevonden legsels genoteerd alsmede de hennetjes die met pulli werden aangetroffen., terwijl daarnaast alleen in het veld aangetroffen hennetjes, die zich min of meer geheimzinnig gedroegen, als broedvogels werden aangemerkt. Hierdoor werden 103 mogelijke en zekere broedgevallen verkregen; door de eerste twee tellingen 54 en volgens de derde 49 maal.

Ook in 1959 deed vogelwachter Arnoud van den Berg uitgebreid onderzoek naar de aantallen broedende hennetjes.

Naast enkele gevonden legsels werden als broedgevallen aangemerkt hennetjes met pulli en hennetjes die zich geheimzinnig gedroegen of alarmeerden. In totaal werden 107 zekere en zeer

waarschijnlijke broedgevallen genoteerd. Hierbij waren 5 gevonden legsels, 43 hennetjes met pulli en 59 gevallen waarin de hennetjes alarmeerden of geheimzinnig ronddwaalden.

Vanaf 1969 heeft Ton van Gent tot en met 1987 broedvogels gekarteerd in het (toekomstig) weidevogelreservaat. In tabel (o.a. afbeelding 6). In 1979 werden nog vijf hennetjes territorium houdend waargenomen en daarna is deze soort niet meer als broedvogel aangetroffen in de polder Oosterwolde, behalve een oprisping van een enkel broedend hennetje eind jaren negentig.

9.1 Baltsplaatsen

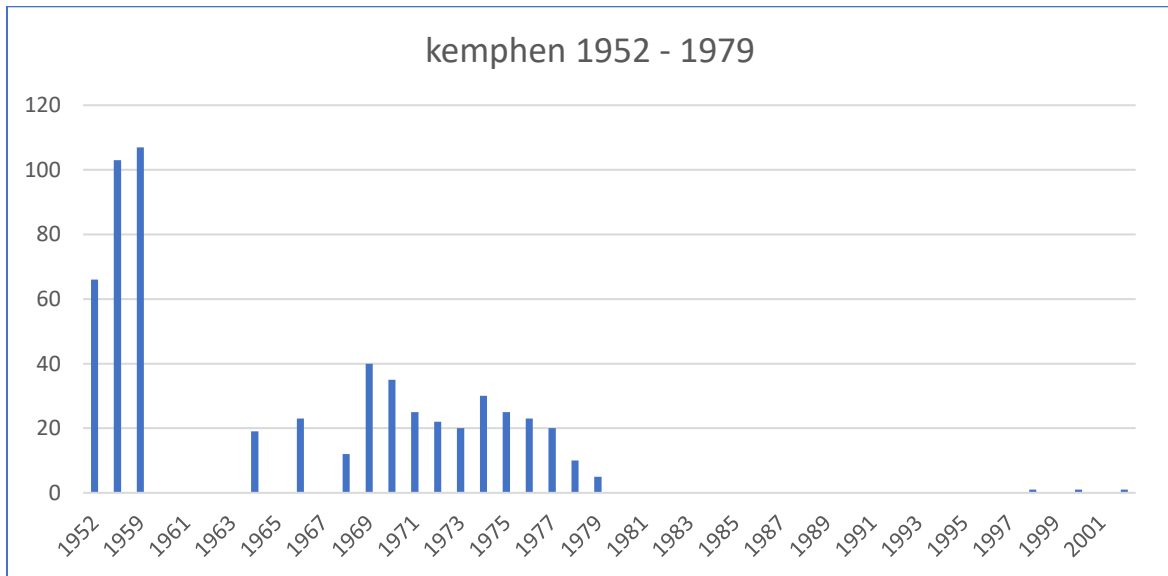

foto 7:kemphanen op de basisplaats

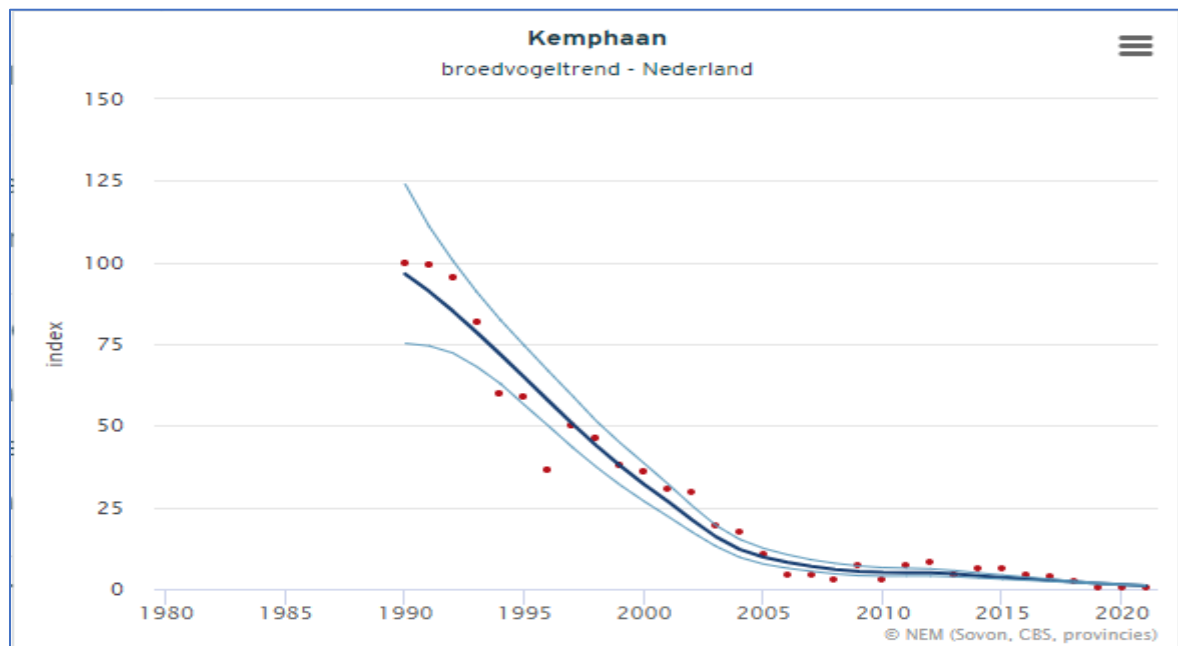
In de verslagen van de vogelwachters zijn veel aantallen opgenomen van kemphaantjes op diverse baltsplaatsen. In 1956 werden eind mei door vogelwachter Bos 500 haantjes op 5 à 6 baltsplaatsen waargenomen. Ook vogelwachter Arnoud van den berg schrijft in zijn verslag van 1958 dat er niet zelden op de grootste baltsplaats 63 kemphaantjes waargenomen worden. Ook waren er kleine baltsplaatsen met veelal 12 haantjes. Op één van de grootste baltsplaatsen ving van den Berg 7 haantjes om te ringen. In een verslag van het Consulentenschap voor Natuurbehoud in Utrecht en Gelderland en het RIN wordt melding gemaakt dat in 1958 120 haantjes in de polder Oosterwolde werden geteld. In 1959 meldt van den Berg dat er drie baltsplaatsen zijn met aantallen van respectievelijk 60 haantjes en 15 haantjes. Ton van Gent beschrijft in zijn verslag van 1969 dat in de Kops Stouwe (kade Riethaere) een baltsplaats is tussen de 35 en 45 haantjes. Daarnaast zijn in 1969 twee baltsplaatsen in het reservaatdeel Kleine Woldweg met een totaal van circa 25 kemphanen. In zijn verslag van 1974 meldt Ton van Gent dat er in de Riethaere twee baltsplaatsen zijn met en totaal van 30 hanen. In 1975 meldt Ton van Gent in zijn verslag dat op de twee baltsplaatsen in de Riethaere 25 hanen aanwezig zijn en in 1976 23 hanen en in 1977 20 hanen. In 1981 schrijft Ton van Gent in zijn verslag dat de kemphaan op de vaste baltsplaatsen niet meer aanwezig is. *Wel zijn er het gehele voorjaar kemphanen in de polder waargenomen. Ook zijn er verschillende hennen met jongen*

waargenomen, maar dit is zeer minimaal. Dit betekent dat eind jaren zeventig de baltsplaatsen van de kemphanen niet meer bezet waren door haantjes en dit komt overeen met de informatie van de broedvogelkarteringen van kemphennen.

Grafiek 9: overzicht kemphen - periode 1952-1979

Grafiek 10: overzicht kemphaan in Nederland - periode 1990-2020

10. Velduil

Foto 8: velduil

Vanaf 1952 wordt er door de vogelwachters melding gemaakt van de aanwezigheid van velduilen in de polder Oosterwolde. In 1952 vindt vogelwachter E. Bos twee nesten met respectievelijk 8 eieren en één ei. Vervolgens wordt in de verslagen van de vogelwachters regelmatig gemeld dat er velduilen broeden tot en met 1977. Opzichter Ton van Gent meldt in zijn verslag van 1977 dat er vanaf 1958 velduilen broeden, maar er ook jaren zijn dat er meerdere paren broeden en dat er uitschieters zijn vier tot zes paren. Informatie over deze aantallen broedparen is niet beschreven in de verslagen van de vogelwachters. Voor zover mij bekend is het laatste broedpaar velduilen waargenomen in 1981 in het reservaat ter hoogte van de Kleine Woldweg (eigen waarneming).

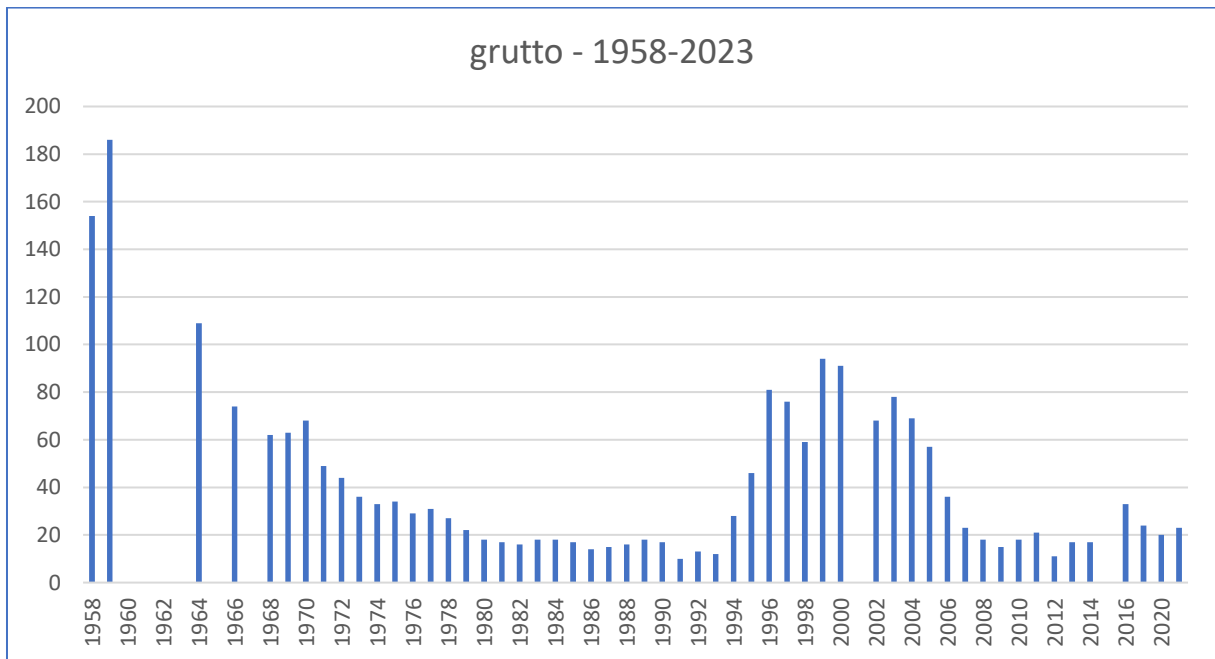
11. Analyse weidevogels reservaat Oosterwolde

Uit de weidevogelkarteringen die vanaf 1958 zijn uitgevoerd in het weidevogelreservaat Oosterwolde blijkt dat vooral de steltlopers zijn achteruitgegaan. Als voorbeeld zijn drie grafieken opgenomen van respectievelijk grutto, Kievit en tureluur. De kempfaan werd in 1976 niet meer als broedvogel vastgesteld, behalve eind jaren negentig een kleine oprisping met een enkel broedpaar. In de grafieken zien we een piek in de toename van broedende/territoriumhoudende steltlopers. Deels valt deze piek te verklaren door de inrichting van het weidevogelreservaat en de nieuwe peilinstelling van de waterhuishouding. Steltlopers worden dan aangetrokken door een optimaal vestigingsmilieu voor broedlocaties. Maar na verloop van tijd verouderen de broedparen en neemt de broedpopulatie af. Aanvulling van belendende gebieden neemt niet meer toe, omdat in de agrarische gebieden de broedpopulatie van steltlopers al te ver is afgenomen voor aanvulling van de broedpopulatie in de reservaat gebieden. Er is onvoldoende wisselwerking tussen reservaatgebieden en agrarisch gebied. Dit knelpunt wordt nu lokaal ingevuld door de creatie van plas-dras situaties in het agrarisch gebied. Via de agrarische natuur verenigingen is subsidie beschikbaar voor het plaatsen van zonnepompen voor de creatie van plas-dras situaties. Er zijn nu meerdere voorbeelden in de noordelijke IJsselvallei dat plas-dras percelen in het agrarische gebied veel steltlopers aantrekt. De schaal is echter nog te beperkt om weidevogelpopulaties “in de benen te houden”. Het is te hopen dat de agrarische natuurverenigingen meer financiële ruimte krijgen in het kader van de uitvoering van het Aanvalsplan Grutto.

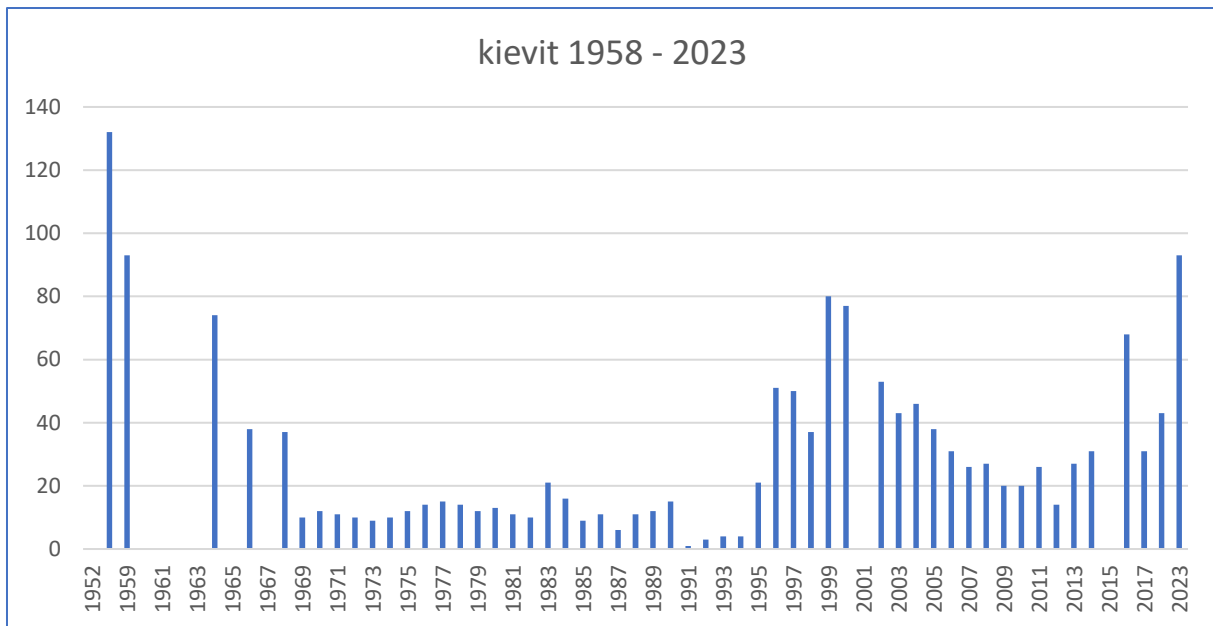

Foto 9: grutto

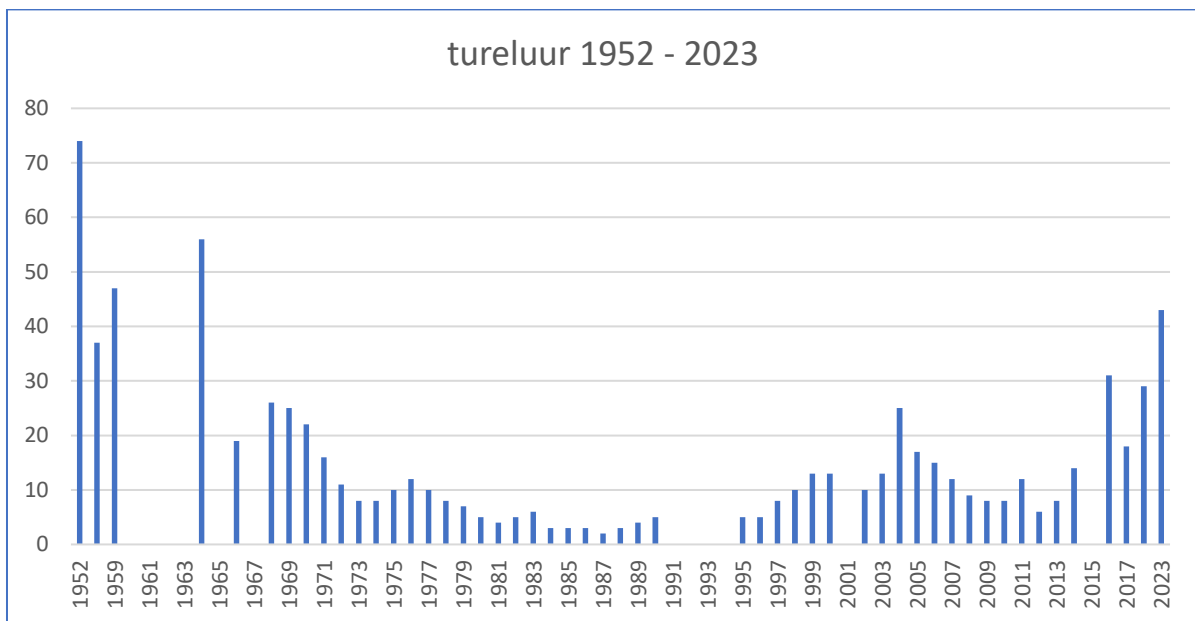

Grafiek 11: overzicht grutto - weidevogelreservaat - periode 1958-2023

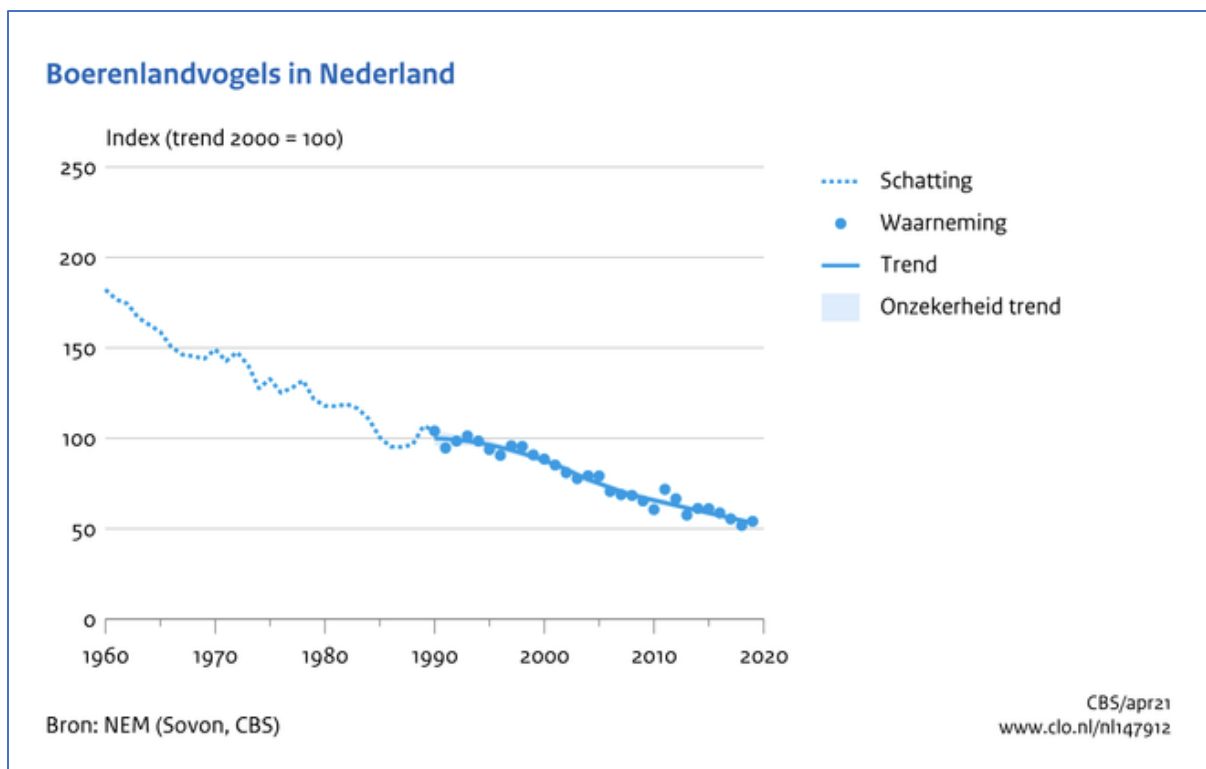

Grafiek 12: overzicht kievit weidevogelreservaat - periode 1958 - 2023

Grafiek 14; overzicht tureluur - weidevogelreservaat - periode 1952-2023

Grafiek 13: overzicht boerenlandvogels uit NEM - periode 1960-2020

De grote veranderingen van de afgelopen eeuw die op het boerenland plaatsvonden heeft ook de weidevogelbevolking in Oosterwolde gedecimeerd. Dit geldt zowel in het weidevogelreservaat van Staatsbosbeheer als daarbuiten. In Nederland worden ook indexen van boerenlandvogels bijgehouden en verwerkt door het CBS. Het voert voor dit verslag te ver om in detail op de ontwikkelingen in te gaan, omdat SOVON hier regelmatig over publiceert. De grafieken van het weidevogel verloop in Oosterwolde vertoont dezelfde trend als de index grafiek van boerenlandvogels in Nederland.

12.1 Interne kwaliteitsbeoordeling Staatsbosbeheer 2010 – Avifauna

Staatsbosbeheer maakt interne kwaliteitsbeoordelingen voor een analyse van het doelbereik dat is opgenomen in het beheerplan van het desbetreffende reservaat gebied. In de kwaliteitsbeoordelingen worden maatregelen benoemd die kunnen leiden tot kwaliteitsverbeteringen.

In de jaren vijftig was Oosterwolde nog een zeer goed weidevogelgebied. In de loop van de jaren zestig, zeventig en tachtig nam de betekenis van het gebied voor weidevogels sterk af. Het dieptepunt werd begin jaren negentig bereikt. Sinds de instelling van een eigen waterhuishouding in 1994 zijn de aantallen broedende weidevogels (tot en met 1999) snel toegenomen. Met name Grutto, Kievit, Wulp en Tureluur lieten grote stijgingen in de broedaantallen zien. Kritische soorten als Kempshaan, Watersnip en Kwartelkoning bleven daarbij nog wel achter. De weidevogelpopulatie staat de laatste jaren echter stevig onder druk. De aantallen van kritische weidevogelsoorten zoals de Grutto en Kievit laten een negatieve ontwikkeling zien. Voor de Grutto geldt ten aanzien van de opleving in 1999 toen 94 paren werden geteld een daling van circa 50 % in 2020 toen slechts 20 paren werden geteld. Ditzelfde beeld zien we bij de Kievit waar ook een daling voor dezelfde jaren optrad van 50 %. De toename van Graspieper en Rietgors in het weidevogelreservaat duiden op verruiging van een deel van de graslanden.

12.1 Verbeterpunten

In de interne kwaliteitscontrole wordt gerefereerd aan onderzoeken die zijn uitgevoerd door bureau Altenburg en Wymenga waarin voorwaarden zijn opgenomen ten aanzien van het peilbeheer en grondwaterstanden voor een optimaal weidevogelbeheer.

- *Voor de kritische weidevogelsoorten een GVG (eind maart/begin april) tussen 0 en 20 cm -mv met hier en daar plasdras.*
- *Voor de grutto, Kievit, tureluur en scholekster: GVG tussen 20 en 40 cm -mv.*
- *In de loop van het voorjaar mag de voorjaarstand niet verder wegzakken dan 50-60 cm -mv.*
- *Voorlopig wordt aangenomen dat voor weidevogelkuikens in de periode half mei 'begin juni een grondwaterstand van 25-45 cm -mv optimaal is.*
- *Verder is het van belang dat er een goed ontwikkeld bodemleven aanwezig is, met een hoge dichtheid aan regenwormen. Daarom moeten niet al te zure en ook niet te voedselarme omstandigheden aanwezig zijn. Te voedselrijk mag ook niet in verband met een productieve vegetatie, wat nadelig is voor de verplaatsingsmogelijkheden van de kuikens.*

Foto 10: grutto

Toetsing geschiktheid voor weidevogels.

Door Ecohydrologisch Adviesbureau Bell Hullenaar is in opdracht van Staatsbosbeheer een hydrologische evaluatie uitgevoerd. Voor de toetsing van de geschiktheid van het reservaat voor weidevogels op basis van de grondwaterstanden zijn aan aantal grafieken vervaardigd op basis van de metingen in peilbuizen. In de grafieken wordt het gemeten grondwaterstandsverloop in de delen klei-op-veen bodem in de loop van het voorjaar vergeleken met de ondergrens van het gewenste grondwaterstandsverloop.

Uit de analyse van de peilbuisgegevens volgt:

- *Half maart de grondwaterstand meestal hoog genoeg is (0-20cm-mv).*
- *In de loop van het voorjaar de grondwaterstanden bij peilbuizen B 10 en B 13 (ten westen en noorden van de eendenkooi) snel wegzakken, tot onder de benedengrens van het optimale grondwaterstandsverloop voor (kritische) weidevogels. Dit betekent dat de peilverlaging van 20 cm die ten behoeve van het landbouwkundig gebruik vroeg in het voorjaar (rond 1 april) wordt doorgevoerd voor deze gebieden (in relatie tot de geschiktheid voor kritisch weidevogels) ongunstig is.*
- *Bij peilbuizen B5 en B18 (Riethaere) die in het laaggelegen zuidoostelijke deel staan, gebeurt dit vrijwel niet. Omdat het hier ook niet te nat is zijn de omstandigheden vanuit het oogpunt van het grondwaterstandsverloop gezien optimaal. Echter juist in (delen van) dit laaggelegen gebied zijn veel natte verruigers aanwezig (riet, rietgras, liesgras, oeverzegge en ook pitrus), vanwege de combinatie de natte omstandigheden en de hoge voedselrijkdom van de bodem.*

Uit de hydrologische evaluatie blijkt een te snel wegzakkende grondwaterstand in de loop van het voorjaar. Uit vergelijking van het actuele verloop van de grondwaterstanden met het voor weidevogels optimale verloop volgt dat in het voorjaar de grondwaterstand nu in een groot deel van het reservaat (iets) te snel wegzakt. Het wegzakken van de grondwaterstand in deze periode wordt bevorderd door de overschakeling van het winterpeil naar (in principe 20 cm) lagere zomerpeil die meestal begin april plaatsvindt. Vanwege aanwezigheid van het uitgebreide netwerk aan sloten en het fijnmazige netwerk aan greppels werken deze verlagingen overal snel door in de deklaag. De verlaging vindt vooral plaats om de bodem voldoende draagkracht te bieden voor het landbouwkundig gebruik van het reservaat.

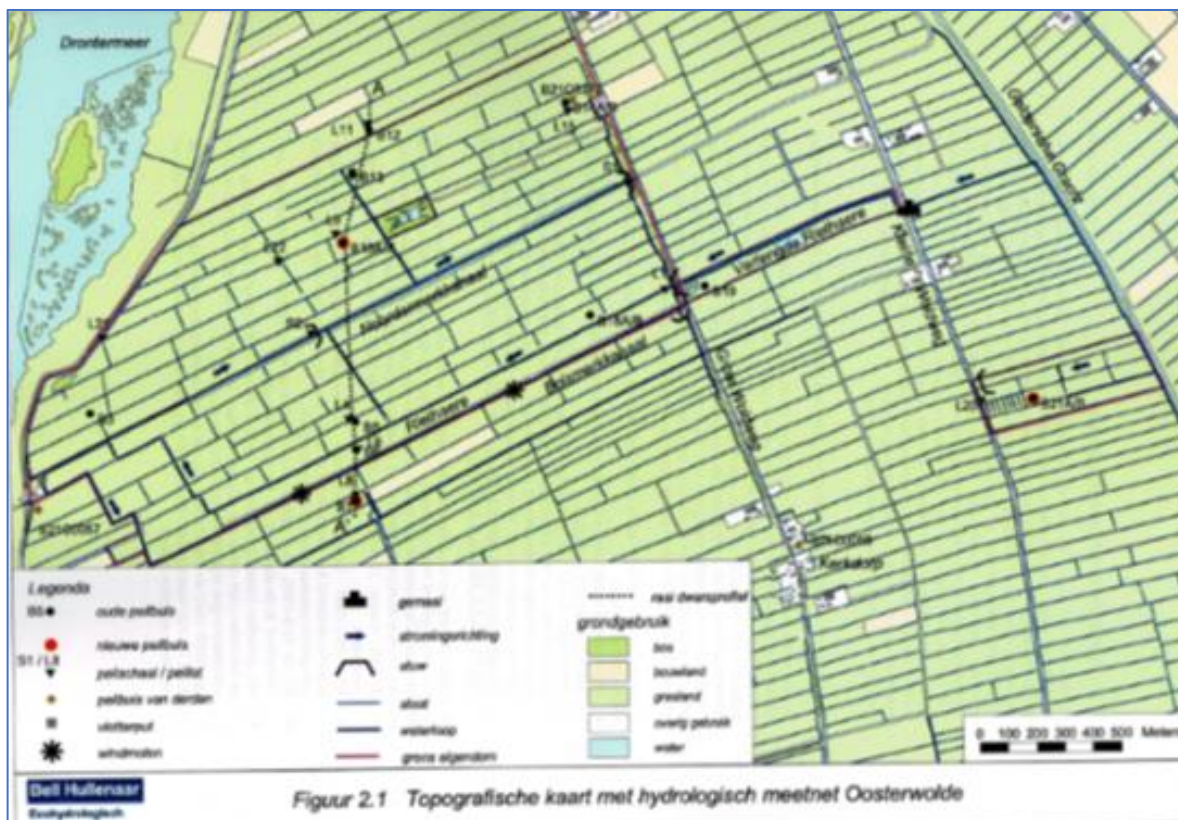
Foto 11: tureluur

- **Vanuit ecologisch oogpunt lijkt het echter beter om de zomerpeilen later in te stellen. (note: de afgelopen jaren wordt het zomerpeil pas 1 week voor het maaien ingesteld in het reservaatsoort Oosterwolde (zo rond 10 juni))**

foto 12: plas dras situaties in het late voorjaar: cruciaal voor vestiging weidevogels

Afbeelding 10: overzicht waterbeheersing weidevogelreservaat (kaartje is wazig en moeilijk leesbaar!)

12.2 Natte verruiging

In de hydrologische analyse wordt aandacht besteed aan de botanische potenties in het weidevogelreservaat en de overige kleine reservaten. De natte verruiging heeft een directe relatie met de aanwezigheid van weidevogels.

In de laagste delen is het grondwaterstandsverloop nu wel optimaal voor weidevogels. Juist in deze delen heeft echter een natte verruiging plaatsgevonden met soorten als riet, rietgras, liesgras, oeverzegge en ook pitrus. Dit komt als volgt door:

- *Ook in dit relatief natte gebied is (net als in de rest van het reservaat) over het algemeen een (zeer) voedselrijke bodem aanwezig (note: klei op veen is van nature wat rijker) (vanwege het voormalige landbouwkundige gebruik en het eventueel nog toepassen van bemesting met ruwe stalmest).*
- *In combinatie met de natte omstandigheden kan vanuit de voedselrijke bodem in versterkte mate fosfaat vrijkomen, omdat onder gereduceerde omstandigheden reactief driewaardig ijzer (dat in sterke mate fosfaat kan binden) omgezet wordt in tweewaardig ijzer (dat geen fosfaat kan binden).*
- *Deze interne eutrofiering wordt mogelijk bevorderd door de geleidelijke daling van maaiveldsniveau als gevolg van inklinking van de klei-op-veenbodern in de loop der jaren.*
- *Vanwege de relatief natte omstandigheden is het voor de pachters minder aantrekkelijk om in deze delen consequent een beheer van maaien en afvoeren uit te voeren, waardoor de*

verruiging gestimuleerd wordt en dus ook geen goede afvoer van voedingsstoffen uit het systeem plaatsvindt, waardoor de benodigde verschraling van de bodem voor het tegengaan achterwege blijft.

De beste oplossing van dit probleem is verschraling van de bodem en dus niet door peilverlaging: de verruiging zal zo verdwijnen terwijl het voor weidevogels optimale grondwaterstandsverloop aanwezig blijft. Bijkomend voordeel is dat zo gelijk de botanische potenties van het gebied beter benut kunnen worden. (note: je kunt pas maaien na het broedseizoen 15 juni/ 1 juli ivm aanwezigheid grondbroeders, het verschralen in N13.01 zal moeilijk gaan op een klei op veenbodem en vooral als er later in het seizoen gemaaid gaat worden. De weg van de geleidelijkheid helpt soms. Een tijdelijke peilverlaging in de zomer is nodig ivm praktische uitvoerbaarheid, draagkracht bodem en hooi wat te gebruiken is voor de pachter)

- Verschraling kan bereikt worden door cyclisch maaibeheer toe te passen en de beweiding in de verruigde percelen pas door de pachters toe te staan nadat het (verruigde) gewas gemaaid en afgevoerd is. Cyclisch maaibeheer dient dan uitgevoerd te worden voor het broedseizoen. (note: dat lukt echter niet in de wintermaanden en ook niet in het vroege voorjaar, dan is het te nat! Staatsbosbeheer beheer in N13.01; maaien en afvoeren na 15 juni/ 1 juli, dan bemesten met ruige stalmest (indien nodig), nabeweiden extensief met runderen tot november en dan dient de pachter daarna nog te bloten om het perceel kaal de winter in te laten gaan; daar wringt de schoen nog wel eens. Er moet door Staatsbosbeheer iets meer gestuurd worden op dat laatste. Dat houdt in dat de beheerder de pachter daarop aan zal spreken).

13 Aanvalsplan Grutto

Het Aanvalsplan Grutto is in eerste instantie niet omarmd door de provincie Gelderland. Het Collectief Veluwe en de agrarische natuurverenigingen Randmeerkust en Veluwe IJsselzoom hebben gereageerd richting provincie Gelderland om de polder Arkemheen, Randmeerkust, polder Oosterwolde, Hoenwaard en het Wapenvelderbroek aan te melden voor deelname aan het Aanvalsplan Grutto. De provincie heeft polder Arkemheen, Randmeerkust en de polder Oosterwolde aangemeld voor deelname voor het Aanvalsplan Grutto. Dit betekent dat er ruimere mogelijkheden komen voor subsidiemogelijkheden in het kader van agrarisch natuurbeheer (weidevogelbeheer).

Het plan gaat uit van vierendertig kans gebieden van zo'n 1000 hectare groot. Die gebieden moeten optimaal voor weidevogels worden ingericht met een hoog waterpeil en de helft of meer kruidenrijk grasland, waar laat gemaaid wordt zodat weidevogelkuikens er insecten vinden en veilig kunnen opgroeien. Boeren in het gebied passen de bedrijfsvoering aan dit beheer aan en verdienen met een aangepast verdienmodel een behoorlijke boterham. Hiermee wordt een gezonde toekomst voor de boer en zijn weidevogels geboden.

14 Stichting De Vier Merken

De Stichting Vier Merken is een initiatief van 18

agrariërs om in de polder Oosterwolde 200 ha. te herverkavelen, mede ten behoeve van extensiveringen voor weidevogelbeheer. De tekst is integraal overgenomen vanaf de website van de

Stichting De Vier Merken. Het is een initiatief dat kan bijdragen aan een integraal weidevogelbeheer in de polder Oosterwolde.

Polder Oosterwolde

De Polder Oosterwolde is een landbouwpolder met veel aandacht voor weidevogels. De agrarische bedrijven hebben veelal de blik op de toekomst en zijn zich bewust van een veranderende omgeving. Het initiatief voor 'De Vier Merken' komt van de boeren en wordt in nauwe samenwerking met Collectief Veluwe uitgevoerd.

Op basis van de gebiedsanalyse, de bedrijfsgesprekken en de weidevogel analyse blijken in polder Oosterwolde de randvoorwaarden aanwezig om een aantal opgaven, waaronder Aanvalsplan Grutto en KRW, met een goede kwaliteit in te vullen. Er moeten nog stappen worden gezet om ook toekomstige opgaven op een goede manier te integreren in de polder en in de verschillende bedrijven.

Voor het behalen van gebiedsdoelen is ruimte in grond nodig. Door extra ruimte in grond ontstaat er meer ruimte in de bedrijfsvoering, waardoor percelen extensiever gebruikt kunnen worden.

De kansen voor de grutto en andere weidevogels worden daardoor vergroot door bijvoorbeeld bufferstroken aan te leggen of plaatselijke percelen te vernatten. Door vernatting wordt er ook meer koolstof vast gehouden in veenbodems.

Percelen die extensiever worden beheerd, zoals uitgestelde maaidata, minder bemesting en bemesting met vaste mest, stijgt het organisch stofgehalte in de bodem en spoelen er minder nutriënten uit naar oppervlaktewater. Meer grond betekent ook meer kans voor een effectieve kavelruil waarbij weidevogelbeheer in kansrijke gebieden verder uitgebreid kan worden.

Daarnaast draagt een verbetering van de verkaveling bij aan meer mogelijkheden voor weidegang en minder verkeersbewegingen in de polder. Minder verkeersbewegingen reduceren de CO₂-uitstoot, en verbeteren de verkeersveiligheid.¹⁵

Het initiatief van de Stichting Vier Merken is op 1 december 2023 niet gehonoreerd door de provincie Gelderland. De provincie geeft een biologische bedrijf de mogelijkheden voor hervestiging op het bedrijf in t Harde.

15 Epiloog

Belangrijk is vast te stellen op welke wijze cijfers over aantallen weidevogels in de polder Oosterwolde zijn verzameld. Gedurende de eind jaren vijftig en zestig waren bij Staatsbosbeheer vogelwachters in dienst die veel tijd konden besteden aan waarnemingen, omdat zij veel in het veld waren. De vogelwachters gebruikten ook proefvlakken van 10 hectare en hanteerden dan een omrekeningsmodule voor het becijferen van de totale populatie in de bufferzone. De huidige broedvogelkarteringen die door bureau 's in opdracht van Staatsbosbeheer worden uitgevoerd zijn gebaseerd op andere methodieken ontwikkeld door SOVON. We kunnen alleen naar de trends kijken en die zien er voor de weidevogels en overig in grasland broedende vogelsoorten niet rooskleurig uit. Dit geldt niet alleen voor de polder Oosterwolde, maar ook voor de rest van Nederland. De grutto neemt nog steeds met ongeveer 4 procent per jaar als broedvogel af. Er zijn nu mogelijk kansrijke initiatieven, zoals die van de Stichting De Vier Merken en de uitrol van het Aanvalsplan Grutto om in de polder Oosterwolde de populatie weidevogels te behouden en natuurlijke biotopen te

ontwikkelen. Naast deze positieve ontwikkelingen is het ook van evident belang dat peilbesluiten en waterbeheersing in het ontwikkelingsperspectief van het Aanvalsplan Grutto door het waterschap Vallei en Veluwe in hun beleidsontwikkeling wordt “meegenomen”. De provincie Gelderland heeft een belangrijke sleutel om het slot te openen voor de uitvoering van het Aanvalsplan Grutto waarbij veel initiatieven aan gekoppeld kunnen worden. En natuurlijk de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe kan bijdragen leveren door gebiedsdelen te inventariseren. Meten is weten en de polder Oosterwolde heeft geweldige potenties voor het weidevogelbeheer!

En tot slot heeft Marc Argeloo een boeiend boek geschreven over – *Natuuramnesie. Hoe we vergeten zijn hoe de natuur er vroeger uitzag.*

Laten we niet vergeten hoe rijk de polder Oosterwolde was aan weidevogels en laten we streven om gezamenlijk met alle nieuwe initiatieven iets van de oorspronkelijke vogelrijkdom terug te krijgen! We weten hoe wij het landschap in moeten richten voor het behoud voor onze weidevogels. De politiek is aan zet om via het spoor van natuur inclusieve landbouw stappen te zetten voor het behoud van onze weidevogels. Veel agrariërs zijn bereid om mee te werken, mits er financiële compensatie wordt geboden door de overheden.

Dankwoord

Dank is verschuldigd aan de voormalige beheerders en huidige medewerkers van Staatsbosbeheer voor het kritisch doornemen van dit verslag.

- **Bert Hanekamp -voormalig districtsambtenaar**
- **Ton van Gent – voormalig vogelwachter en opzichter**
- **Natalie van Dijk – voormalig boswachter beheer Veluwe Noord**
- **Florian Bijmold – boswachter ecologie (tevens redactie)**
- **Marc Waterman – GIS specialist**

Noot

Overzichten van alle deelgebieden zijn beschikbaar via het secretariaat van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe (excel bestanden).

16 Bronnen

- Bos. E. Waarnemingen broedseizoen Polder Kamperveen – en polder Oosterwolde 1952.
- Braaksma Sjoerd. Notitie n.a.v. enkele veldbezoeken in 1956 in de polder Oosterwolde. 1956.
- Berg. Arn. van den. Rapport over de ornithologische waarde van het weidevogelreservaat in de polder Oosterwolde. Consulentenschap IJsselmeerpolders. Dienstkring Randmeren. 1958 en 1959.
- Hanekamp G. en T.J. van Gent. De broedvogelbevolking in het weidevogelreservaat polder Oosterwolde (gemeente Doornspijk) in 1969.
- Consulentenschap Natuurbehoud Gelderland. Rapport betreffende natuur en landschap in het gebied van de ruilverkaveling “Oosterwolde”. NWC. 1975.
- Wikken en Wegen. Een afweging tussen landbouw en weidevogelreservaat. BCS Velp. 1976.
- Overzicht van de weidevogelstand in de Eempolder, de polder Arkemheen en de polder Oosterwolde (Gld). Staatsbosbeheer, Consulentenschap voor natuurbeheer in de provincie Utrecht (mede m.b.v. van het Consulentenschap voor Natuurbehoud in Gelderland en het R.I.N.), augustus 1980.
- Gent Ton van. Inventarisatie broedvogels toekomstig weidevogelreservaat polder Oosterwolde. Staatsbosbeheer 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985 en 1986.
- Hottinga A.M. Staatsbosbeheer en J. Kruishoop (NBLF, Regio Veluwe). Inrichtingsvoorstel “Polder Oosterwolde”. 1992.
- Lok Jan. Inventarisatie SBB-reservaat Polder Oosterwolde. 1993, 1994, 1995, 1997, 1998, 1999, 2000, 2002 en 2003.
- Jansen Andries. Broedvogelinventarisatie weidevogelreservaat Oosterwolde. Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe. Anser 1996.
- G.J. Horlings en A.M. Hottinga. Interne Kwaliteitscontrole polder Oosterwolde – Staatsbosbeheer 1996.
- Buro Hemmen. Oosterwolde Weidevogels in de peiling. 1997.
- Staatsbosbeheer Gelderland. Bureau Terreinbeheer(A.M. Hottinga). Polder Oosterwolde. Van terreincondities naar doelrealisatie. December 2001.
- Deuzeman Symen. Broedvogels van de polder Oosterwolde. SOVON. 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2016.
- Bell Hullenaar. Hydrologische evaluaties Regio Oost. Meetnetevaluatie & systeemanalyse Oosterwolde. 2010.
- Interne Kwaliteitsbeoordeling: object Oosterwolde. Staatsbosbeheer. 2010
- Hoek van den Benno. Inventarisatie Kleine Woldweg (Polder Oosterwolde). Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe. 2018.
- Van der Goes en Groot. Broedvogels van Polder Arkemheen en Oosterwolde. 2017. 2020.

Broedvogelrapport binnen het provinciale Meetnet Boerenlandvogels Gelderland 2018-2020. SOVON rapport 2021/31.

De Jong, A. et al. Vogelbalans 2022: door de jaren heen. SOVOn Vogelonderzoek Nederland. Nijmegen.

Hoek van den Benno. Inventarisatie Kleine Woldweg (Polder Oosterwolde). Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe. 2022.

Van der Goes en Groot. Broedvogels van Oosterwolde en het Zwolse bos. 2023.

